

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Διπλωματική Εργασία

**Ποσοτική εκτίμηση των επιδράσεων του 2^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου
Στήριξης (1994-1999) στην Ελληνική Οικονομία.**

Θεοδουλίδης Αλέξανδρος

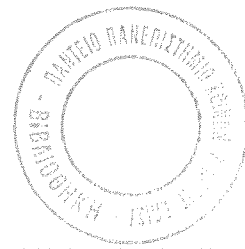
Επιβλέπων Καθηγητής:

Λώλος Σ.

Εξεταστική Επιτροπή :

Γιώτη-Παπαδάκη Ο., Λαμπρινίδης Μ., Λώλος Σ.

ΑΘΗΝΑ 1999

Περιεχόμενα

	σελίδα
1. Εισαγωγή	3
2. Η πορεία της Ελληνικής Οικονομίας κατά την δεκαετία 1990	6
3. Το ΚΠΣ και η Ελληνική Οικονομία	8
4. Το Εφηρμοσμένο Υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας και η Ελληνική Οικονομία	18
5. Εκτίμηση του υποδείγματος	25
5.1 Μεθοδολογία	25
5.2 Τα εναλλακτικά σενάρια προσομοίωσης	28
6. Περιγραφή σεναρίου βάσης (ΚΠΣ-πλήρες)	31
7. Αποτελέσματα: Σύγκριση εναλλακτικών σεναρίων	37
8. Επισημάνσεις - Συμπεράσματα	44
Παράρτημα	46
9. Βιβλιογραφικές αναφορές	58

Αντί προλόγου

Η εργασία αυτή, έγινε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Πάντειου Πανεπιστημίου, τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, υπό την καθοδήγηση του Επίκουρου Καθηγητή κ^{ου} Σ. Λώλου τον οποίο ευχαριστώ για τις ουσιαστικές του παρατηρήσεις και τον χρόνο που αφιέρωσε για την διεκπεραίωση της.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή κ^ο Μ. Λαμπρινίδη του οποίου οι παρεμβάσεις οδήγησαν στην βελτίωση της τελικής μορφής της εργασίας, καθώς και την Επίκουρο Καθηγήτρια κ^α Ο. Γιώτη-Παπαδάκη που μέσα από τις πανεπιστημιακές παραδόσεις και σημειώσεις βοήθησε στην κατανόηση του ιστορικού προσδιορισμού της Ε.Ε. και του ρόλου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Εισαγωγή

Μετά την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) (1986) τέθηκε το ζήτημα της εξεύρεσης πόρων για την αντιμετώπιση των νέων κατευθύνσεων της κοινοτικής πολιτικής (μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων). Με βάση την δέσμη προτάσεων Delors, το ζήτημα εξετάσθηκε στην Διάσκεψη Κορυφής της 11-13 Φεβρουαρίου 1988 ως αναγκαίο συμπλήρωμα της απόφασης για την προώθηση του προγράμματος της Εσωτερικής Αγοράς και αποφασίσθηκε τελικά τον Ιούνιο του 1988 η αύξηση των ιδίων πόρων (από 1% του κοινοτικού ΑΕΠ στο 1,20% μέχρι το 1992). Από την αύξηση αυτή ουσιαστικά ωφελημένες βγήκαν οι διαρθρωτικές πολιτικές, δηλαδή αυτές που έχουν ως στόχο την διαρθρωτική αναπτυξιακή παρέμβαση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Πρόκειται για τις περιφέρειες των οποίων το κατά κεφαλή ΑΕΠ βρίσκεται υπό του 75% του μέσου κοινοτικού κατά κεφαλή ΑΕΠ (στόχος 1)¹. Σύμφωνα με της νέες διαδικασίες της διαρθρωτικής/περιφερειακής δράσης κάθε κράτος μέλος θα έπρεπε να υποβάλλει ένα συνολικό πρόγραμμα-πλαίσιο ονομαζόμενο «Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης» (εις το εξής ΚΠΣ)². Ο σκοπός του ΚΠΣ είναι διπλός, από την μία, στοχεύει στην μεταβίβαση εισοδήματος στις υποανάπτυκτες περιφέρειες ώστε να αυξηθεί το εισόδημα. Από την άλλη, στοχεύει στην ώθηση της ανάπτυξης σε αυτές τις περιφέρειες.

Μετά το πρώτο ΚΠΣ για την περίοδο 1989-1993, με το ύψος της συνολικής χρηματοδότησης να φτάνει τα 79,3 δισ. ECUs, προέκυψε επιτακτική η ανάγκη να επιταχυνθεί η όλη προσπάθεια ώστε οι στόχοι που είχαν τεθεί να πραγματοποιηθούν σύμφωνα με τις επιταγές της συνθήκης του Maastricht και να ανοίξει ο δρόμος για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Έτσι, η Επιτροπή ενέκρινε, το 1994, το δεύτερο ΚΠΣ για την περίοδο 1994-1999 με τη συνολική χρηματοδότηση να φτάνει σχεδόν στο τριπλάσιο μέγεθος, των 208,7 δισ. ECUs. Το κύριο μέσο εκπλήρωσης των κοινοτικών υποχρεώσεων είναι τα τρία διαρθρωτικά ταμεία (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης-ΕΤΠΑ, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-ΕΚΤ, και Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού Τμήμα Προσανατολισμού-ΕΓΤΕ ΤΠ). Το ΚΠΣ περιλαμβάνει επιχειρησιακά προγράμματα τα οποία συμπεριλαμβάνονται σε ένα ευρύτερο

¹ Για περισσότερες λεπτομέρειες όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των Περιφερειών του στόχου 1 βλ. Γιώτη-Παπαδάκη *Οικονομική Γεωγραφία των Περιφερειών του Στόχου 1*, σημειώσεις διδασκαλίας.

² Μαραβέγιας - Τσινισιζέλης (1995).

πλαίσιο προγραμματισμού. Τα προγράμματα αυτά χρηματοδοτούνται από τις Κοινοτικές μεταβιβάσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία, καθώς και από εθνικούς πόρους των ευνοούμενων κρατών. Σημαντική είναι, ωστόσο, και η συμβολή του ιδιωτικού τομέα ιδίως κατά το δεύτερο ΚΠΣ.

Σκοπός της εργασίας είναι η εκτίμηση της επίδρασης του δεύτερου ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία για την περίοδο 1994-1999. Κατά την εκτίμηση θα ληφθούν υπόψιν τόσο οι επιδράσεις από πλευράς ζήτησης (οι άμεσες επιδράσεις των κοινοτικών μεταβιβάσεων), όσο και οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς (ώθηση της ανάπτυξης) στην οικονομία. Αυτό είναι απαραίτητο, καθώς τα προγράμματα που συμπεριλαμβάνονται στο ΚΠΣ στοχεύουν στην χρηματοδότηση συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων αναδιάρθρωσης των υποδομών ή προγραμμάτων εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού.

Η εκτίμηση της επίδρασης του 2^{ου} ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία βασίζεται σε ένα Εφηρμοσμένο Υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας διευρυμένο με νομισματικό τομέα (Computable General Equilibrium - CGE, MAQM «maquette»). Η αρχική διατύπωση και εφαρμογή του υποδείγματος οφείλεται στους Bourgignon, Branson και De Melo (1989) και έγινε στο πλαίσιο ερευνητικού προγράμματος του ΟΟΣΑ (OECD Development Center), που αποσκοπούσε στην ποσοτική αποτίμηση των σταθεροποιητικών προγραμμάτων διαρθρωτικής αναπροσαρμογής που εφαρμόστηκαν σε διάφορες χώρες. Το υπόδειγμα είναι ανεπτυγμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να αξιολογεί την εκτίμηση των επιδράσεων του ΚΠΣ από την πλευρά της προσφοράς. Δύναται, επίσης, να περιγράψει τις πιθανές βραχυχρόνιες επιδράσεις του ΚΠΣ από την πλευρά της ζήτησης στις κύριες μακροοικονομικές μεταβλητές όπως το ΑΕΠ, το ισοζύγιο πληρωμών, την απασχόληση, τον πληθωρισμό κ.λ.π. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές βραχυχρόνιες επιδράσεις πρέπει να τονισθεί ότι αναμένεται να είναι σημαντικές καθώς οι κοινοτικές ενισχύσεις μόνο ανέρχονται στο 2,5% - 3% του ΑΕΠ.

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του υποδείγματος που εφαρμόστηκε για την Ελληνική οικονομία είναι το επίπεδο ανάλυσης της οικονομίας. Το υπόδειγμα διακρίνει εννέα (9) παραγωγικούς κλάδους και πέντε (5) κοινωνικοοικονομικές ομάδες.

Στην παρούσα εργασία έγινε αναπροσαρμογή και επανεκτίμηση του υποδείγματος για την περίοδο 1993-1994 καθώς και επεξεργασία του 2^{ου} ΚΠΣ (1994-1999) ώστε να γίνει δυνατή η ποσοτική αξιολόγηση του 2^{ου} ΚΠΣ.

Τα κύρια αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι κοινοτικές ενισχύσεις μέσω του ΚΠΣ μπορούν να αυξήσουν το επίπεδο του Ελληνικού ΑΕΠ κατά 3,5% περίπου το 1999, και σε μικρότερο ποσοστό τα προηγούμενα χρόνια. Το κύριο μέρος αυτής της επίδρασης (2,5% περίπου) προέρχεται από την πλευρά της ζήτησης του προγράμματος. Οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς είναι περιορισμένες στο 1% περίπου για το 1999. Η επίδραση του ΚΠΣ στον ρυθμό του πληθωρισμού είναι οριακή. Τέλος, σημαντική είναι η επίδραση του ΚΠΣ στο επίπεδο των πραγματικών επενδύσεων το οποίο εμφανίζεται αυξημένο κατά 10% περίπου το 1999.

Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής : Στο Κεφάλαιο 2 γίνεται μια περιληπτική αναφορά για την Ελληνική οικονομία κατά την δεκαετία του 1990. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται και αναλύεται ποσοτικά και ποιοτικά το πρόγραμμα του 2^{ου} ΚΠΣ. Τα μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας που συμπεριλήφθηκαν στο υπόδειγμα καθώς και το επίπεδο ανάλυσης της οικονομίας ορίζονται στο Κεφάλαιο 4. Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε. Στο Κεφάλαιο 6 γίνεται περιγραφή του σεναρίου βάσης. Τα σπουδαιότερα αποτελέσματα του υποδείγματος σχολιάζονται στο Κεφάλαιο 7. Τέλος, τα συμπεράσματα και η περίληψη της μελέτης παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 8.

2 Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας κατά την δεκαετία '90.

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας την δεκαετία του '90 χαρακτηρίστηκε από σημαντικές αλλαγές και διακυμάνσεις². Έτσι, το ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές 1988, ενώ αυξήθηκε οριακά το 1992 (0,7%), μειώθηκε το 1993 (-1,5%). Από το 1994 σημείωσε μια ανοδική πορεία με επιταχυνόμενους ρυθμούς φτάνοντας το 1998 το 4% περίπου.

Παράλληλα, ευνοϊκή ήταν η μεταβολή του γενικού επιπέδου τιμών όπως μετριέται με βάση τον ΔΤΚ. Έτσι, ο πληθωρισμός από 19,5% το 1990 μειώθηκε σε 14,5% το 1993, 5,5% το 1997 φτάνοντας στο 3,9% το 1998.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, επίσης, παρουσιάζει ευνοϊκή εξέλιξη με το επίπεδο του ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ να μειώνεται από -4% το 1990 σε -0,8% το 1994 και εν συνεχεία να κυμαίνεται στο -2,5% για το 1996 και 1997.

Τέλος, η ανεργία σημείωσε ανοδική πορεία ως αναμενόμενη συνέπεια του σταθεροποιητικού προγράμματος και του προγράμματος σύγκλισης (1994-1999) που εφαρμόζεται στη χώρα από τις αρχές της δεκαετίας. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας από 7% για το 1990, αυξήθηκε στο 10% περίπου για το 1997.

Οι προσπάθειες εφαρμογής ενός μεσοπρόθεσμου τριετούς σταθεροποιητικού προγράμματος (1991-1993) είχαν περιορισμένη αποτελεσματικότητα και συναντήσανε έντονη κοινωνική αντίδραση. Ωστόσο, το πρόγραμμα σύγκλισης που εφαρμόστηκε στη συνέχεια και συνεχίζει να εφαρμόζεται κατά την περίοδο που διανύουμε έχει θετικά αποτελέσματα. Σήμερα, ο βασικός προσανατολισμός της κυβερνητικής πολιτικής προσδιορίζεται από το πρόγραμμα σύγκλισης (1994-1999). Στοχεύει στη σταθεροποίηση και προσαρμογή της Ελληνικής οικονομίας ώστε να συγκλίνει με αυτήν των Ευρωπαϊκών εταίρων και να βελτιώσει την ανταγωνιστική της θέση στο διεθνές επίπεδο. Η δημοσιονομική προσαρμογή και η μείωση του πληθωρισμού για την επίτευξη των κριτηρίων του Maastricht, αποτελεί πυρήνα του προγράμματος, ώστε το γενικό έλλειμμα της κυβέρνησης να φτάσει σε επίπεδο χαμηλότερο του 3% και ο πληθωρισμός να προσεγγίζει το 2% κατά το 1998.

² Βλέπε Τράπεζα Ελλάδας (Ετη 1989-1998).

Η πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η διεύρυνση της φορολογικής βάσης και ο εκσυγχρονισμός του φορολογικού συστήματος ιδίως όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της συλλογής των φόρων. Αναφορικά με τις δαπάνες, το κυβερνητικό πρόγραμμα προβλέπει περικοπές με ιδιαίτερη έμφαση στις δημόσιες επιχειρήσεις και άλλους δημόσιους οργανισμούς που ευνοούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά και την εφαρμογή μέτρων αποκρατικοποιήσεων³.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοριστική οικονομική πολιτική που ακολουθείται από την Ελληνική κυβέρνηση για την αναπροσαρμογή της οικονομίας, έρχεται σε αντιπαράθεση με τον επεκτατικό χαρακτήρα (από την πλευρά της ζήτησης) του προγράμματος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Ωστόσο, η εφαρμογή του ΚΠΣ δεν αντικρούει την αποτελεσματικότητα της σταθεροποιητικής πολιτικής, καθώς αναφέρεται σε επενδύσεις για υποδομές και ανθρώπινο κεφάλαιο, όπου δεν είναι απαραίτητη η επιπλέον χρηματοδότηση. Αυτό συμβαίνει γιατί το ΚΠΣ χρηματοδοτείται από άμεσες μεταβιβάσεις από το εξωτερικό και έτσι δεν δημιουργεί επιπλέον έλλειμμα.

Επιπλέον, η εφαρμογή του προγράμματος του ΚΠΣ επηρεάζει και τις σχετικές τιμές, διευκολύνοντας με αυτό τον τρόπο την αναδιάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ζήτηση των παραγωγικών συντελεστών στην οικονομία. Αυτές οι αλλαγές μέσω του ΚΠΣ αναμένεται να μειώσουν το απαιτούμενο κόστος της διαδικασίας προσαρμογής.

Τέλος, το ΚΠΣ επιφέρει σημαντικά ευνοϊκές επιδράσεις μακροχρόνιου χαρακτήρα. Οι επιδράσεις αυτές αναμένεται να «φανερωθούν» όσο περισσότερο η οικονομία ανακάμπτει. Αυτό συμβαίνει όσο η οικονομία κινείται προς ένα όλο και πιο ευέλικτο περιβάλλον παρακάμπτοντας τις δομικές ακαμψίες που χαρακτηρίζουν ορισμένες κρίσιμες περιοχές, όπως η αγορά εργασίας ή η δημόσια διοίκηση, σαν αποτέλεσμα των σταθεροποιητικών πολιτικών και των πολιτικών ιδιωτικοποιήσεων⁴.

³ Για λεπτομερή ανάλυση βλ. μεταξύ άλλων *OECD* (1998, CHAPTER 2). Επίσης, *Lolos* (1998).

⁴ Για λεπτομερή αναφορά στα δρώμενα των ιδιωτικοποιήσεων βλ. μεταξύ άλλων «*ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ* (1998)»

3 Το ΚΠΣ και η Ελληνική οικονομία

Το 2^ο ΚΠΣ (1994-1999) αποτελεί συνέχεια της προσπάθειας, όπως αυτή οριοθετήθηκε με την εφαρμογή του 1^{ου} ΚΠΣ, για την σύγκλιση της Ελληνικής οικονομίας με αυτήν της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο πλαίσιο του Στόχου 1. Κύριος στόχος, όπως και για το 1^ο ΚΠΣ, είναι η ανάπτυξη και η διαρθρωτική προσαρμογή της οικονομίας καθώς οι ρυθμοί ανάπτυξης της χώρας υστερούν κατά πολύ σε σχέση με τον μέσο κοινοτικό ρυθμό ανάπτυξης. Οι αναπτυξιακοί άξονες του προγράμματος περιλαμβάνουν την δημιουργία και βελτίωση των βασικών υποδομών, την ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων και των άμεσα σχετιζόμενων υποδομών. Επίσης, περιλαμβάνουν την βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, την αγροτική και αστική ανάπτυξη.

Το ύψος και η διάρθρωση της χρηματοδότησης του προγράμματος παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Το 2^ο ΚΠΣ προβλέπει περίπου διπλάσιο ύψος πόρων (29.721 εκατομμύρια ECUs) σε σχέση με το 1^ο ΚΠΣ (14.342 εκατομμύρια ECUs). Βασικό χαρακτηριστικό αποτελεί η σημαντική αύξηση του βαθμού συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα (από 9% σε 29%) με αντίστοιχη μείωση του βαθμού συμμετοχής της Εθνικής δαπάνης (από 40% σε 24%) στην συνολική χρηματοδότηση του προγράμματος. Το γεγονός αυτό αντανakλά την απόφαση της Ελληνικής κυβέρνησης για ουσιαστική αλλαγή της διάρθρωσης της οικονομίας με περιορισμό του δημόσιου τομέα και των δημοσίων δαπανών -εφαρμογή σταθεροποιητικού προγράμματος πολιτικής- και ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Το 2^ο ΚΠΣ, όπως το 1^ο ΚΠΣ, καλύπτει το σύνολο της χώρας στο πλαίσιο του Στόχου 1 και αποτελείται από μια σειρά αναπτυξιακών προγραμμάτων. Διακρίνεται δε στην εθνική συνιστώσα - το 44% του συνόλου προγράμματος- και την περιφερειακή -το 56% του προγράμματος. Έτσι, σε αντίθεση με το 1^ο ΚΠΣ όπου η εθνική συνιστώσα αποτελούσε το 65% του προγράμματος, κατά το 2^ο ΚΠΣ είναι σαφής ο προσανατολισμός για μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και ενίσχυση της περιφέρειας με την πλειονότητα των πόρων να προβλέπονται για αυτόν τον σκοπό. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, η εθνική συνιστώσα υποδιαιρείται σε πέντε αναπτυξιακούς άξονες ως εξής:

Πίνακας 1

Σχέδιο χρηματοδότησης κατά άξονα και μορφή παρέμβασης
2^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999 για την Ελλάδα
(εκατομμύρια ECUs)

Άξονες	Κοινοτική συμμετοχή	Εθνική δημόσια δαπάνη	Ιδιωτική συμμετοχή	Συνολικό κόστος
1. Ανάπτυξη δικτύων υποδομών	2.758,2	2.154,6	3.380,5	8.293,3
Συγκοινωνίες	1.621,5	1.081,0	3.000,0	
Επικοινωνίες	250,7	201,5		
Ενέργεια	531,5	340,2	313,4	
Φυσικό αέριο	354,5	531,9	67,1	
2. Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης	1.506,8	1.110,1	141,8	2.758,7
Αστική ανάπτυξη	853,7	853,7	141,8	
Υγεία και κοινωνική πρόνοια	276,4	130,8		
Περιβάλλον	376,7	125,6		
3. Ανάπτυξη και ανταγωνι/τα του οικονομικού ιστού	2.684,3	1.381,1	3.460,7	7.526,1
Βιομηχανία και υπηρεσίες	720,0	468,3	2.129,9	
Έρευνα και τεχνολογία	316,2	105,4	157,7	
Τουρισμός και πολιτισμός	229,1	182,6	106,0	
Γεωργία	1.269,0	574,8	979,0	
Αλιεία	150,0	50,0	88,1	
4. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	2.556,3	932,6	227,4	3.716,3
5. Μείωση των περιφε/κών ανισοτήτων	4.474,4	1.491,5	1.461,0	7.426,9
Εθνική συνιστώσα	5.056,9	3.522,0	4.501,3	13.080,2
Περιφερειακή συνιστώσα	8.923,1	3.547,9	4.170,1	16.641,1
Συνολικό κόστος	13.980,0	7.069,9	8.671,4	29.721,3
% Συμμετοχής	47%	24%	29%	

Πηγή : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994).

Αξονας 1. Ανάπτυξη των βασικών υποδομών

Αξονας 2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης

Αξονας 3. Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού
ιστού

Αξονας 4. Ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης

Αξονας 5. Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των
νησιώτικών περιοχών

Στο σχέδιο χρηματοδότησης του 2^{ου} ΚΠΣ για την Ελλάδα κατά αναπτυξιακό άξονα γίνεται διάκριση μεταξύ των «πηγών» χρηματοδότησης όπως, Κοινοτικές ενισχύσεις, Εθνική Δημόσια δαπάνη και συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα. Όπως είναι γνωστό το σχέδιο χρηματοδότησης του προγράμματος υπόκειται στην «αρχή της προσθετικότητας»⁵ κατά την οποία οι δημόσιες δαπάνες της ευνοούμενης χώρας πρέπει να διατηρηθούν στο προγραμματιζόμενο επίπεδο ανεξαρτήτως του ΚΠΣ. Τα προγράμματα που προβλέπονται από το ΚΠΣ έχουν συμπληρωματικό ρόλο και όχι ρόλο υποκατάστασης.

Έτσι, η Κοινοτική χρηματοδότηση ανέρχεται σε 13.980 εκατομμύρια ECUs (47% του συνολικού ΚΠΣ), η Εθνική δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 7.070 εκατομμύρια ECUs (24% του συνολικού ΚΠΣ), τέλος, το ύψος συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα ανέρχεται σε 8.671 ECUs (29% του συνολικού ΚΠΣ). Το μεγαλύτερο μέρος των πόρων δαπανάται για επενδύσεις βασικών υποδομών (κατασκευές, μηχανολογικός εξοπλισμός κ.ο.κ.). Σημαντικό μέρος επίσης προβλέπεται για αμοιβές, επιδόματα και μεταβιβαστικές πληρωμές για την βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται η διαχρονική (ex ante) εξέλιξη της κοινοτικής ενίσχυσης ανά διαρθρωτικό ταμείο για την περίοδο 1994-1999 όπως αυτή σχεδιάσθηκε στα πλαίσια του 2^{ου} ΚΠΣ. Επίσης, παρουσιάζεται η ποσοστιαία συμμετοχή κάθε ταμείου επί του συνόλου των κοινοτικών ενισχύσεων, καθώς και η διαχρονική της εξέλιξη. Πρέπει να σημειωθεί ότι η (ex ante) εικόνα του ΚΠΣ όπως αυτή παρουσιάζεται στον Πίνακα 2 δεν συμπίπτει κατ' ανάγκη και με τον τρόπο εφαρμογής (ex post) του προγράμματος.

⁵ Για μια λεπτομερή αναφορά στις αρχές που διέπουν το ΚΠΣ βλ. Ο. Παπαδάκη *Οικονομική Γεωγραφία*, σημειώσεις διδασκαλίας.

Πίνακας 2

2^ο ΚΠΣ 1994-1999, Κοινοτικές ενισχύσεις για την ΕλλάδαΑ. Κοινοτικές Ενισχύσεις σε Εκατομμύρια ECUs

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994	1.302,0	264,8	351,3	1.918,1
1995	1.408,5	286,5	380,1	2.075,1
1996	1.509,7	307,1	407,4	2.224,2
1997	1.614,9	328,4	435,7	2.379,0
1998	1.755,5	357,1	473,7	2.586,3
1999	1.898,9	386,1	512,3	2.797,3
1994-1999	9.489,5	1.930,0	2.560,5	13.980,0

Β. Ποσοστιαία συμμετοχή ανά ταμείο

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994	67,9	13,8	18,3	100,0
1995	67,9	13,8	18,3	100,0
1996	67,9	13,8	18,3	100,0
1997	67,9	13,8	18,3	100,0
1998	67,9	13,8	18,3	100,0
1999	67,9	13,8	18,3	100,0
1994-1999	67,9	13,8	18,3	100,0

Γ. Διαχρονική ποσοστιαία σύνθεση των Κοινοτικών ενισχύσεων

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994	13,7	13,7	13,7	13,7
1995	14,8	14,8	14,8	14,8
1996	15,9	15,9	15,9	15,9
1997	17,0	17,0	17,0	17,0
1998	18,5	18,5	18,5	18,5
1999	20,0	20,0	20,0	20,0
1994-1999	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1994

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι εισροές των κοινοτικών πόρων για την περίοδο 1994-1999, σύμφωνα με τον Εθνικό Προϋπολογισμό της Ελλάδος. Ανάλογα με τον τρόπο αξιοποίησής τους οι κοινοτικοί πόροι διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες. Οι πόροι που αναφέρονται στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων καταχωρούνται στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και προέρχονται κυρίως από το ΕΤΠΑ. Οι πόροι που αφορούν την βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού είναι κατεγγραμμένοι στον Τακτικό Προϋπολογισμό. Τέλος, οι πόροι που αφορούν την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων καταγράφονται στον Προϋπολογισμό Τρίτων.

Τα δεδομένα του Πίνακα 3 περιλαμβάνουν πραγματοποιήσεις για την περίοδο 1994-1996, εκτιμήσεις για το 1997 και προβλέψεις για το 1998. Για το έτος 1999 βασισθήκαμε σε δικές μας εκτιμήσεις.

Συγκρίνοντας το σχέδιο χρηματοδότησης του προγράμματος, όπως αυτό προβλέπεται από την Απόφαση της Επιτροπής (Πίνακας 2), με τα αντίστοιχα μεγέθη υλοποίησής του, όπως αυτά καταγράφονται στον Εθνικό Προϋπολογισμό (Πίνακας 3 και 4), διαπιστώνουμε ότι υπάρχει σαφής διαφοροποίηση μεταξύ των κοινοτικών πόρων που προβλέπονται και των κοινοτικών πόρων που εισήλθαν.

Πιο συγκεκριμένα, ενώ το ύψος της κοινοτικής χρηματοδότησης όπως αυτή προβλέπεται από το πρόγραμμα του 2^{ου} ΚΠΣ ανέρχεται τα 13.980 εκατομμύρια ECUs (Πίνακας 2), οι κοινοτικοί πόροι που τελικά απορροφήθηκαν, βάσει του Εθνικού Προϋπολογισμού για τα έτη 1994-1999, ανέρχονται στα 17.532 εκατομμύρια ECUs (Πίνακας 3).

Πρόκειται για κονδύλια από το 1^ο ΚΠΣ (1989-1993) τα οποία δεν απορροφήθηκαν εντός της προβλεπόμενης χρονικής περιόδου και μεταβιβάστηκαν στα πρώτα έτη της περιόδου 1994-1999 του 2^{ου} ΚΠΣ προκαλώντας ανακατανομή των πόρων.

Η ταξινόμηση των κοινοτικών ενισχύσεων, όπως αυτή παρουσιάζεται στο πρόγραμμα, δεν είναι επαρκής για την ποσοτική αξιολόγηση του προγράμματος μέσω του υποδείγματος. Για αυτόν τον λόγο είναι απαραίτητο η επαναδιατύπωση του ΚΠΣ ώστε να το εντάξουμε στο Εφαρμοσμένο υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας (Πίνακας 5).

Πίνακας 3
2ο ΚΠΣ, Χρηματικές δοσοληψίες με Ε.Ε.
(δισ. δρχ.)

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	252,47	33,49	0,00	285,96
1995*	289,65	30,35	0,00	320,00
1996*	505,24	44,09	0,04	549,37
1997*	548,00	100,00	52,00	700,00
1998**	692,00	100,00	47,00	839,00
1999***	750,00	150,00	85,80	985,80
1994-1999	3.037,36	457,94	184,84	3.680,13

Τακτικός Προϋπολογισμός

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*		54,77	54,57	109,34
1995*		48,56	7,84	56,39
1996*		40,83	14,28	55,11
1997*		13,67	8,96	22,62
1998**		4,68	14,18	18,85
1999***		4,30	14,66	18,96
1994-1999		166,81	114,47	281,28

Προϋπολογισμός Τρίτων

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	120,56	24,15	76,74	221,45
1995*	184,94	20,16	58,65	263,76
1996*	190,71	17,01	54,82	262,55
1997*	132,00	25,56	86,56	244,11
1998**	86,00	39,32	95,56	220,87
1999***	80,00	50,00	97,50	227,50
1994-1999	794,22	176,19	469,82	1.440,23

Συνολικές Κοινοτικές Ενισχύσεις

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	373,03	112,41	131,30	616,74
1995*	474,59	99,07	66,49	640,15
1996*	695,95	101,94	69,10	866,99
1997*	680,00	139,22	95,51	914,73
1998**	778,00	143,99	109,73	1.031,73
1999***	830,00	204,30	112,16	1.146,46
1994-1999	3.831,58	800,94	584,29	5.216,80

Πηγή : Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (Έτη 1993-1998)

* Πραγματοποιήσεις

** Εκτιμήσεις

*** Προσωπικές εκτιμήσεις

Πίνακας 4

2ο ΚΠΣ, Χρηματικές δοσοληψίες με Ε.Ε.
(Εκατομμύρια ECUs)

Προϋπολογισμός Δημοσίων επενδύσεων

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	879,1	116,6	0,0	995,7
1995*	967,1	101,3	0,0	1.068,5
1996*	1.675,8	146,3	0,1	1.822,1
1997*	1.776,9	324,3	168,6	2.269,8
1998**	2.193,4	317,0	149,0	2.659,3
1999***	2.323,8	464,8	265,8	3.054,4
1994-1999	9.816,0	1.470,2	583,5	11.869,7

Τακτικός Προϋπολογισμός

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*		190,7	190,0	380,7
1995*		162,1	26,2	188,3
1996*		135,4	47,4	182,8
1997*		44,3	29,0	73,3
1998**		14,8	44,9	59,8
1999***		13,3	45,4	58,7
1994-1999		560,7	382,9	943,6

Προϋπολογισμός Τρίτων

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	419,8	84,1	267,2	771,1
1995*	617,5	67,3	195,8	880,7
1996*	632,5	56,4	181,8	870,8
1997*	428,0	82,9	280,7	791,5
1998**	272,6	124,6	302,9	700,1
1999***	247,9	154,9	302,1	704,9
1994-1999	2.618,3	570,2	1.530,5	4.719,0

Συνολικές Κοινοτικές Ενισχύσεις

	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ε.Κ.Τ.	Σύνολο
1994*	1.298,9	391,4	457,2	2.147,4
1995*	1.584,6	330,8	222,0	2.137,4
1996*	2.308,3	338,1	229,3	2.875,7
1997*	2.204,9	451,4	478,3	3.134,7
1998**	2.466,0	456,4	496,8	3.419,2
1999***	2.571,7	633,0	613,4	3.818,0
1994-1999	12.434,3	2.601,1	2.496,9	17.532,4

Πηγή : Πίνακας 3

* Πραγματοποιήσεις

** Εκτιμήσεις

*** Προσωπικές εκτιμήσεις

Σε αυτό το πλαίσιο αναλύουμε το βασικά κανάλια μέσω των οποίων το ΚΠΣ αναμένεται να επηρεάσει την Ελληνική οικονομία⁶. Πρέπει να τονίσουμε ότι, δεδομένου του επιπέδου συνάθροισης του υποδείγματος, η περιφερειακή διάσταση του ΚΠΣ ενσωματώνεται στην εθνική συνιστώσα.

A. Οι Κοινοτικές μεταβιβάσεις

Αρχικά, υπάρχουν οι Κοινοτικές εισροές κεφαλαίου του ΚΠΣ, οι οποίες αποτελούν αυτόνομες εισροές κεφαλαίου. Η ποσότητα αυτή κεφαλαίου απεικονίζεται άμεσα στον λογαριασμό κεφαλαίου του Ισοζυγίου Εξωτερικών συναλλαγών.

B. Επιδράσεις Ζήτησης

1. Το πρώτο κανάλι επίδρασης αφορά τις δημόσιες επενδύσεις (επενδύσεις υποδομών), περιλαμβανομένων και των επενδύσεων των δημοσίων επιχειρήσεων. Τα κεφάλαια αυτά καταγράφονται στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και αποτελούν την σπουδαιότερη συμβολή του ΚΠΣ (περισσότερο του 50% του συνόλου). Αφορούν τον Άξονα 1 του ΚΠΣ. Οι κύριες πηγές χρηματοδότησης είναι το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΠΕ.
2. Το δεύτερο κανάλι αφορά τα προγράμματα βελτίωσης και εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού. Τα προγράμματα αυτά χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και στοχεύουν στην εκπαίδευση και αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού καθώς και στην βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Αυτή η επίδραση του ΚΠΣ αφορά τον Άξονα 4. Η άμεση βραχυχρόνια επίδραση των προγραμμάτων αυτών είναι η δημιουργία προσωπικών εισοδημάτων μέσω μεταβιβάσεων στα νοικοκυριά.
3. Το τρίτο κανάλι επίδρασης αναφέρεται στην αναδιάρθρωση της παραγωγικής δυναμικότητας των επιχειρήσεων, μέσω διαφόρων μορφών χρηματικής ενίσχυσης. Η χρηματοδότηση αυτή προέρχεται από το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΠΕ (για τον αγροτικό τομέα) και αναφέρεται στους Άξονες 2 και 3 του ΚΠΣ.

Γ. Επιδράσεις Προσφοράς

Οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς προκύπτουν μέσα από την βελτίωση της παραγωγικής δυναμικότητας της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα,

⁶ Για μια αναλυτική παρουσίαση βλ. Lolos και Zonzilos, 1994 (σελ. 91-92).

Πίνακας 5

Κοινοτικές Ενισχύσεις σε όρους ΑΕΠ (τρέχ. τιμές)
(δισ. δρχ.)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Κοινοτικές Ενισχύσεις (Σύνολο)	2,57	2,38	2,92	2,95	3,04	3,29
Δημόσιες Επενδύσεις	1,19	1,19	1,85	2,14	2,36	2,64
τα οποία από : Ε.Τ.Π.Α	1,05	1,08	1,70	1,67	1,95	1,98
Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	0,14	0,11	0,15	0,31	0,28	0,43
Ε.Κ.Τ.	-	-	-	0,16	0,13	0,23
Μεταβιβάσεις στα Νοικοκυριά	0,46	0,21	0,19	0,07	0,05	0,05
τα οποία από : Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	0,23	0,18	0,14	0,04	0,01	0,01
Ε.Κ.Τ.	0,23	0,03	0,05	0,03	0,04	0,04
Μεταβιβάσεις προς Επιχειρήσεις	0,92	0,98	0,88	0,75	0,62	0,60
τα οποία από : Ε.Τ.Π.Α	0,50	0,69	0,64	0,40	0,24	0,21
Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	0,10	0,07	0,06	0,08	0,11	0,13
Ε.Κ.Τ.	0,32	0,22	0,18	0,26	0,27	0,26

Πηγή: Πίνακας 3

προκύπτουν από βελτιώσεις της παραγωγικότητας διαφόρων οικονομικών τομέων μέσω των επενδύσεων σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο - προγράμματα εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού.

Στο πλαίσιο του υποδείγματος, η αύξηση της παραγωγικότητας ορίζεται ως μια εξωγενής βελτίωση και οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο της παραγωγικής σφαίρας της οικονομίας. Αυτό συντελεί σε μια προς τα επάνω μετακίνηση της συνάρτησης παραγωγής κάθε τομέα. Η ποσοτικοποίηση αυτής της επίδρασης εξαρτάται από τις συνθήκες οριακής παραγωγικότητας καθώς και από το επίπεδο της κοινοτικής χρηματοδότησης σε κάθε τομέα.

Οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς, της κοινοτικής χρηματοδότησης για την βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω των προγραμμάτων εκπαίδευσης, λαμβάνονται υπόψιν στο υπόδειγμα ως μια αύξηση της ειδικευμένης εργασίας σε σχέση με την ανειδίκευτη. Η αύξηση αυτή στην εισροή εργασίας προκύπτει είτε από μια αύξηση του λόγου συμμετοχής ή/και μια μείωση στην μακροπρόθεσμη ανεργία.

4 Το Εφαρμοσμένο Υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας και η Ελληνική οικονομία

Όπως ήδη αναφέρθηκε, για την ποσοτική αποτίμηση της επίδρασης του 2^{ου} ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό πρόγραμμα MAQM (MAQM - Macroeconomic Adjustment and Income Distribution : a Macro-Micro simulation model) όπως αυτό αναπτύχθηκε από τους Bourguignon, Branson και De Melo (1989) στο πλαίσιο ερευνητικού προγράμματος του ΟΟΣΑ (OECD Development Center), που αποσκοπούσε στην ποσοτική αποτίμηση των σταθεροποιητικών προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν σε διάφορες χώρες⁸.

Στην Ελληνική οικονομία, κατά την περίοδο που διανύουμε, εφαρμόζεται ένας συνδυασμός μέτρων οικονομικής πολιτικής τα οποία περιλαμβάνουν αφ' ενός μικροοικονομικές παρεμβάσεις (ιδιωτικοποιήσεις, απελευθερώσεις αγορών) αφ' ετέρου δε ακολουθείται ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα που αποσκοπεί στην αποκατάσταση των βασικών μακροοικονομικών ανισορροπιών για την σύγκλιση της οικονομίας στους στόχους που έθεσε η συνθήκη του Maastricht. Παράλληλα, βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πρόγραμμα διαρθρωτικής προσαρμογής (2^ο ΚΠΣ) που στοχεύει κυρίως στην ενίσχυση της πλευράς της προσφοράς και γενικότερα της υποδομής της χώρας. Με δεδομένη την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα, κρίθηκε ότι το Εφαρμοσμένο Υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας αποτελεί κατάλληλο εργαλείο για την προσομοίωση της Ελληνικής οικονομίας και την ποσοτική αξιολόγηση των επιπτώσεων των κοινοτικών ενισχύσεων. Ο σκοπός αυτός προσδιορίζει και την μορφή του υποδείγματος. Έτσι, διατυπώνουμε ένα υπόδειγμα που πιστεύουμε ότι περιγράφει με λεπτομέρεια και σχετική ακρίβεια τις βασικές διασυνδέσεις και ιδιαιτερότητες της Ελληνικής οικονομίας.

Η βασική αρχή που ακολουθείται στον προσδιορισμό του υποδείγματος είναι η διασύνδεση του μικροοικονομικού νεοκλασικού υποδείγματος γενικής ισορροπίας, που περιγράφει λεπτομερώς την κλαδική παραγωγική διαδικασία, τις τιμές και τα εισοδήματα, με ένα πλήρες μακροοικονομικό πλαίσιο. Το μακροοικονομικό πλαίσιο βασίζεται σε ένα υπόδειγμα IS-LM της οικονομίας. Έτσι, το υπόδειγμα δε βασίζεται μόνο στη μελέτη ζητημάτων που σχετίζονται με την ανακατανομή των πόρων που

⁸ Συνοπτική μορφή του Υποδείγματος Γενικής Ισορροπίας παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

προκύπτουν από τις μεταβολές των σχετικών τιμών, αλλά είναι επίσης δυνατό να εξετάσει γενικότερα μακροοικονομικά ζητήματα⁹.

Το υπόδειγμα κάνει διάκριση μεταξύ πέντε οικονομικών μονάδων : το δημόσιο, τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις, το ενοποιημένο τραπεζικό σύστημα και τον εξωτερικό τομέα. Επίσης, διακρίνει το εργατικό δυναμικό σε κοινωνικο-οικονομικές ομάδες, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς την καταναλωτική συμπεριφορά και την διάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους. Επιπλέον, αναγνωρίζεται η κατάτμηση της αγοράς εργασίας και η ύπαρξη διαφορετικού μηχανισμού διαμόρφωσης των αμοιβών και των εισοδημάτων σε κάθε αγορά εργασίας. Η ενσωμάτωση στο υπόδειγμα των βασικών αυτών χαρακτηριστικών της Ελληνικής οικονομίας είναι κεντρικής σημασίας στην αξιολόγηση και ανάλυση των προγραμμάτων σταθεροποίησης και προσαρμογής. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά του υποδείγματος συμβάλουν ουσιαστικά στην γνώση μας για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών που ακολουθούνται. Παράλληλα, μας δίνεται η δυνατότητα διερεύνησης των επιπτώσεων των πολιτικών αυτών στην ανακατανομή του εισοδήματος.

Αρχίζουμε την παρουσίαση του υποδείγματος από το μικρο-οικονομικό του μέρος:

Ο παραγωγικός τομέας της Ελληνικής οικονομίας διακρίνεται σε εννέα οικονομικούς κλάδους με την ομαδοποίηση των αρχικά 53 κλάδων του πίνακα εισροών-εκροών: Αγροτικός τομέας, Ενέργεια-ορυχεία, Βιομηχανία τροφίμων, Καταναλωτικοί Βιομηχανικοί κλάδοι, Ενδιάμεσοι βιομηχανικοί κλάδοι, Κατασκευές, Εμπόριο, Μεταφορές & Επικοινωνίες και Λοιπές υπηρεσίες. Έτσι διατηρούνται τα βασικά κλαδικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής οικονομίας τα οποία επηρεάζουν την ασκούμενη πολιτική, χωρίς να εμπλεκόμαστε σε εξαντλητική κλαδική παρουσίαση η οποία θα δυσχέρανε τους υπολογισμούς και την επίλυση του υποδείγματος.

Προβλέπονται τέσσερις τύποι αγορών : αγορά αγαθών και υπηρεσιών (βλ. Παράρτημα συναρτήσεις 4.1), αγορά εργασίας (4.2), χρήματος (4.3), και συναλλάγματος (4.4).

Το Εφηρμοσμένο Υπόδειγμα που παρουσιάζουμε χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευκαμψία, παρέχοντας την δυνατότητα ώστε η εκκαθάριση κάθε αγοράς να μπορεί

⁹ Για μια αναλυτική παρουσίαση του υποδείγματος βλ. Ζόνζηλος και Λώλος (1992, σελ. 5-10).

να γίνει κάτω από εναλλακτικές υποθέσεις (ατελείς αγορές αγαθών, τιμολόγηση με βάση ένα σταθερό περιθώριο κέρδους κλπ.). Η επιλογή του τρόπου εκκαθάρισης κάθε αγοράς αντανακλά το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας και προσδιορίζει την ισορροπία για κάθε χρονική περίοδο.

Στην αγορά αγαθών (4.1) η εκκαθάριση μπορεί να γίνει σε ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών της αγοράς, από την ακραία περίπτωση της πλήρους ευκαμψίας μέχρι την Κεϋνσιανή ισορροπία με ποσοτική προσαρμογή, στην οποία ο βαθμός χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού θα είναι ενδογενής. Έτσι, το καθεστώς λειτουργίας των αγορών μπορεί να διαφέρει από κάδο σε κλάδο.

Στο υπόδειγμα μας η αντιπροσωπευτική επιχείρηση (βλ. συναρτήσεις 1.1 - 1.8) κάθε κλάδου αποφασίζει για την προσφορά του προϊόντος μεγιστοποιώντας τα κέρδη της και καθορίζει τη ζήτηση των επενδύσεων. Επίσης, καθορίζει το επίπεδο του κεφαλαίου κίνησης και του τρόπου χρηματοδότησης των επενδύσεων. Η τεχνολογία δίνεται από μια συνάρτηση παραγωγής Cobb-Douglas.

Η εξειδίκευση της συνάρτησης επενδύσεων (1.3) βασίζεται στο υπόδειγμα καθορισμού της επενδυτικής ζήτησης από την κερδοφορία, ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται και η ύπαρξη του κόστους προσαρμογής. Έτσι, η ζήτηση ιδιωτικών επενδύσεων εξαρτάται θετικά από το βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού και το οριακό έσοδο του συντελεστή κεφαλαίου του κλάδου και είναι αρνητική συνάρτηση της τιμής του κεφαλαίου και κόστους δανεισμού. Ο ρόλος της συνάρτησης επενδύσεων στο υπόδειγμα είναι κεντρικός (η δημόσια κατανάλωση και επένδυση είναι εξωγενείς μεταβλητές του συστήματος).

Οι επιχειρήσεις έχουν ανάγκη δανειακών κεφαλαίων για την εκτέλεση του επενδυτικού τους προγράμματος (1.3), για κεφάλαιο κίνησης (1.5) και πόρους για την αποπληρωμή τοκοχρεολυσίων παρελθόντων δανείων (1.6 - 1.7). Η χρηματοδότηση των αναγκών αυτών προέρχεται από την έκδοση μετοχών, από κέρδη και από δανεισμό μέσω του τραπεζικού συστήματος ή από το εξωτερικό, ανάλογα με το σχετικό κόστος του κεφαλαίου (1.8). Στις δανειοδοτήσεις από το εξωτερικό δεν υπάρχουν συναλλαγματικοί περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων.

Η αγορά εργασίας δεν είναι ενιαία στο υπόδειγμα, αλλά προβλέπονται διαφορετικές αγορές εργασίας με κριτήριο την εργασιακή σχέση (4.2). Μας δίνεται έτσι η

δυνατότητα να προσδιορίσουμε διαφορετικό μηχανισμό διαμόρφωσης αμοιβών στην κάθε αγορά εργασίας. Η προσφορά εργασίας είναι εξωγενής και διακρίνεται κατά κοινωνικοοικονομική ομάδα. Η ζήτηση εργασίας των παραγωγικών κλάδων (1.2) προκύπτει από την διαδικασία αριστοποίησης της αντιπροσωπευτικής επιχείρησης του κλάδου και εξαρτάται από την τιμή του προϊόντος και τους μισθούς. Οι αγορές εργασίας λειτουργούν κατά διαφορετικό τρόπο (4.2), είτε με νεοκλασικές υποθέσεις πλήρους ευκαμψίας των ονομαστικών μισθών είτε με κάποια μορφή σχέσης Phillips με αποτέλεσμα τη δημιουργία ανεργίας.

Τα νοικοκυριά παρέχουν τρεις τύπους εργατικό δυναμικό: ειδικευμένο, ανειδίκευτο και εργατικό δυναμικό που υπόκειται σε "άτυπες" σχέσεις εργασίας. Η διαφοροποίηση των αμοιβών, ανάμεσα στις αγορές εργασίας, σχετίζεται με την εισοδηματική πολιτική που ακολουθείται, καθώς και με τον βαθμό της διαπραγματευτικής δύναμης κάθε τύπου εργασίας. Έτσι, οι επίσημοι εργαζόμενοι έχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη ώστε να διατηρήσουν τις πραγματικές αμοιβές τους σε αντίθεση με τους ανεπίσημους εργαζόμενους. Επίσης, παρατηρείται ακαμψία των ονομαστικών μισθών σε μεγαλύτερο βαθμό στην ομάδα των μισθωτών (βλ. συνάρτηση Phillips, 4.2). Οι αμοιβές στον δημόσιο τομέα καθορίζονται εξωγενώς.

Οι παραγωγικοί κλάδοι χρησιμοποιούν περισσότερους από ένα τύπο εργασίας. Οι «άτυποι» εργαζόμενοι είναι συγκεντρωμένοι στον αγροτικό τομέα, οι ανειδίκευτοι στην ενδιάμεση βιομηχανία και στις λοιπές υπηρεσίες, ενώ, οι ειδικευμένοι εργάτες είναι διασκορπισμένοι σε όλους τους τομείς.

Επίσης, γίνεται διάκριση του ενεργού πληθυσμού μεταξύ πέντε κοινωνικοοικονομικών ομάδων ανάλογα με τη θέση τους στην παραγωγική διαδικασία και την μορφή των εργασιακών σχέσεων: Εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, ανειδίκευτοι εργάτες και εργαζόμενοι με "άτυπες" σχέσεις εργασίας (περιλαμβανομένων των αγροτών). Υποθέτουμε, έτσι, διαφοροποιήσεις στα εισοδήματα (2.1), την καταναλωτική (2.4) και αποταμιευτική συμπεριφορά (2.5) ανάμεσα στις κοινωνικοοικονομικές ομάδες και μπορούμε να διερευνήσουμε τις επιπτώσεις του ΚΠΣ στην κατανομή του εισοδήματος.

Όσον αφορά την δημιουργία και την κατανομή των εισοδημάτων, το εισόδημα των νοικοκυριών (2.1) προέρχεται από την αμοιβή της εργασίας, τα διανεμόμενα κέρδη των επιχειρήσεων και από τις αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων που διακρατούν στο χαρτοφυλάκιό τους. Η προέλευση των εισοδημάτων από διαφορετικές πηγές, μαζί με την διάκριση κατά κοινωνικοοικονομική ομάδα, μας επιτρέπει να εξετάσουμε ζητήματα κατανομής του εισοδήματος.

Στο νομισματικό τομέα του υπόδειγματος ενοποιείται όλο το τραπεζικό σύστημα (Κεντρική τράπεζα και εμπορικές τράπεζες) σε ένα ενιαίο σύνολο. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η λεπτομερής εξειδίκευση της πολύπλοκης διαδικασίας προσφοράς χρήματος χωρίς να υποβαθμίζεται ο βαθμός αλληλεπίδρασης νομισματικού και πραγματικού τομέα της οικονομίας. Το υπόδειγμα επιτρέπει την διακράτηση από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις τεσσάρων τύπων χρηματικών περιουσιακών στοιχείων : χρήμα, τίτλοι εγχώριοι, τίτλοι εξωτερικού και μετοχές (2.7 - 2.11).

Η διάρθρωση των περιουσιακών στοιχείων των οικονομικών μονάδων έχει ως εξής: το ενεργητικό του ενοποιημένου τραπεζικού συστήματος περιλαμβάνει τα συναλλαγματικά αποθέματα και τα δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις) και το Δημόσιο. Στο παθητικό αναγράφεται η προσφορά χρήματος που διακρατείται από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις ως κεφάλαιο κίνησης. Οι επιχειρήσεις διακρατούν χρήμα και δανείζονται από τις τράπεζες και το εξωτερικό. Ο πλούτος των νοικοκυριών κατανέμεται μεταξύ χρήματος, τίτλων δημοσίου, μετοχών και τίτλων του εξωτερικού (2.2 - 2.3). Υποθέτουμε επιπλέον, ότι τα νοικοκυριά δεν δανείζονται. Τέλος το Δημόσιο για την κάλυψη των ελλειμμάτων του δανείζεται από το τραπεζικό σύστημα, από τα νοικοκυριά (έντοκα γραμμάτια) και από το εξωτερικό (3.4).

Η ζήτηση των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών εκφράζεται από το υπόδειγμα επιλογής χαρτοφυλακίου Tobin (1969)¹⁰. Έτσι, η ζήτηση του κάθε περιουσιακού στοιχείου εξαρτάται από τις πραγματικές αποδόσεις όλων των περιουσιακών στοιχείων. Η λειτουργία του νομισματικού τομέα περιγράφεται από μια διαδικασία «δένδρου αποφάσεων», όπου σε κάθε στάδιο της διαδικασίας λαμβάνεται μια απόφαση μεταξύ δύο εναλλακτικών επιλογών, η οποία εξαρτάται

¹⁰ Βλέπε Παράρτημα, ΣΧΗΜΑ 1.Α - 1.Β Δέντρο Αποφάσεων Tobin.

από τις πραγματικές αποδόσεις των δύο ανταγωνιστικών περιουσιακών στοιχείων. Συγκεκριμένα, οι αποταμιεύσεις των νοικοκυριών κατανέμονται κατ' αρχήν σε χρήμα μέσω μιας συνάρτησης ζήτησης χρήματος (2.7), που εξαρτάται από το πραγματικό εισόδημα, το επιτόκιο και τον αναμενόμενο πληθωρισμό. Το υπόλοιπο της αποταμίευσης κατανέμεται μεταξύ φυσικού κεφαλαίου (μετοχές) (2.8) και χρηματικού κεφαλαίου (2.9). Τέλος, το χρηματικό κεφάλαιο κατανέμεται μεταξύ εγχωρίων (2.9) και ξένων τίτλων (2.10).

Ο καθορισμός του επιτοκίου στο υπόδειγμα είναι ενδογενής.

Το δημόσιο συγκεντρώνει έμμεσους φόρους από εγχωρίως παραγόμενα και εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες, επιβάλλει άμεσους φόρους στα φυσικά πρόσωπα και στις επιχειρήσεις και συγκεντρώνει εισφορές από κοινωνική ασφάλιση (3.1). Οι δημόσιες δαπάνες (3.2) είναι εξωγενείς στο υπόδειγμα και περιλαμβάνουν τις δαπάνες για μισθούς του δημοσίου, τις λοιπές καταναλωτικές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες, τις δημόσιες επενδύσεις και να σύνολο μεταβιβαστικών πληρωμών στον ιδιωτικό τομέα.

Το έλλειμμα του δημοσίου χρηματοδοτείται με δανεισμό από το εσωτερικό από το εξωτερικό και μέσω του τραπεζικού συστήματος (3.4).

Το υπόδειγμα παρέχει δύο δυνατότητες για τον καθορισμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Στην πρώτη, η συναλλαγματική ισοτιμία είναι προκαθορισμένη και κατά συνέπεια ο δανεισμός του δημοσίου προσδιορίζεται ενδογενώς (4.4.2). Στην δεύτερη, ο δανεισμός του δημοσίου προσδιορίζεται εξωγενώς και ακολούθως η ισοτιμία προσαρμόζεται έτσι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πλέον την κίνηση των ιδιωτικών κεφαλαίων να εξισούνται με τον καθαρό δανεισμό του δημοσίου στο εξωτερικό (4.4.1).

Η επιλογή των ελαστικοτήτων του υποδείγματος (Πίνακας 6), στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στις εκτιμήσεις των Ζόνζηλος και Λώλος, (1993) καθώς και στους Christodoulakis and Kalyvitis, (1998).

Τέλος, η δυναμική του υποδείγματος είναι μια ακολουθία ετήσιων ισορροπιών (5.1, 5.2). Η συσσώρευση κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού είναι οι κύριοι προωθητικοί παράγοντες της δυναμικής διαδικασίας.

Πίνακας 6

Παράμετροι και ελαστικότητες του υποδείγματος***A. Νοικοκυριά****A.1 Κατανάλωση**

Ελαστικότητα καταναλωτικής δαπάνης (0,4, 1,6)

Παράμετρος Frisch (-1,1, -3,0)

Ποσοστό αποταμίευσης (0,05, 0,4)

Ποσοστό κατανάλωσης στον ανατιμώμενο πλούτο (0,05)

Ρυθμός αύξησης πληθυσμού (0,05)

A.2 Χαρτοφυλάκιο

Χρήμα: ημι-ελαστικότητα επιτοκίου (zi) (-1,0)

εισοδηματική ελαστικότητα (α) (2,0)

Ελαστικότητα διακράτησης τίτλων δημοσίου (ε2) (4,0)

Ελαστικότητα υποκατάστασης μεταξύ
φυσικού και χρηματικού κεφαλαίου (ε1) (4,0)**B. Επιχειρήσεις****B.1. Τεχνολογία**Ελαστικότητα υποκατάστασης
στην προστιθέμενη αξία (1,0)

Συντελεστής απαξίωσης (δ) (0,03 - 0,05)

Τεχνολογική πρόοδος (0,05 - 0,075)

B.2 Χαρτοφυλάκιο

Κεφάλαιο κίνησης (γ) (0,04 - 0,012)

Τραπεζικός δανεισμός (ε4) (5,0 - 10,0)

B.3 ΕπενδύσειςΕλαστικότητα ζήτησης επενδύσεων
ως προς τα κέρδη (1,0 - 3,0)**Γ. Εξωτερικό εμπόριο**Ελαστικότητα σχετικών τιμών
στη ζήτηση εξαγωγών (1,0 - 4,0)Ελαστικότητα υποκατάστασης Armington
στη ζήτηση εισαγωγών (2,0 - 5,0)**Δ. Φορολογικοί συντελεστές**

Έμμεσοι φόροι (0,03 - 0,23)

Άμεσοι φόροι φυσικών προσώπων (0,00 - 0,08)

Άμεσοι φόροι επιχειρήσεων (0,28 - 0,30)

* Το εύρος των παραμέτρων και ελαστικότητας αναφέρεται σε κλάδους και κοινωνικοοικονομικές ομάδες.

Εκτίμηση του υποδείγματος.

5.1 Μεθοδολογία

Το παρόν κεφάλαιο αναφέρεται στην εμπειρική εκτίμηση της επίδρασης του 2^{ου} ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία. Η εκτίμηση αφορά, αποκλειστικά, τις επιδράσεις της Κοινοτικής συμμετοχής (Κοινοτικές ενισχύσεις) και κάνει διάκριση μεταξύ των επιδράσεων που προέρχονται από την πλευρά της ζήτησης και από την πλευρά της προσφοράς.

Η εκτίμηση του υποδείγματος βασίζεται στη χρησιμοποίηση ενός Πίνακα Κοινωνικής Λογιστικής (εις το εξής Π.Κ.Λ.). Ο Π.Κ.Λ. είναι ένας διευρυμένος πίνακας εισροών-εκροών που καταγράφει με συνεπή τρόπο τις χρηματικές μεταβιβάσεις των οικονομικών μονάδων. Η εργασία στηρίχθηκε στον ΠΚΛ της Ελληνικής οικονομίας για το έτος 1991 όπως κατασκευάσθηκε από τους Ζόνζηλο και Λώλο (1993). Στον πίνακα του 1991 έγιναν ορισμένες προσαρμογές στα στοιχεία της προστιθέμενης αξίας και της τελικής ζήτησης, με βάση τα εθνικολογιστικά στοιχεία του έτους 1993¹. Τα στοιχεία των ενδοκλαδικών σχέσεων παρέμειναν ως έχουν, δεδομένου ότι δεν μεταβάλλονται βραχυπρόθεσμα. Με τις προσαρμογές αυτές ο πίνακας αυτός θεωρήθηκε ότι αντανakλά την Ελληνική οικονομία στο έτος 1993.

Η εκτίμηση του υποδείγματος γίνεται με την μέθοδο calibration για το έτος βάσης 1993. Με τον όρο calibration εννοούμε την ικανότητα του υποδείγματος να αναπαράγει τα δεδομένα του έτους βάσης ως λύση του υποδείγματος για μια συγκεκριμένη επιλογή των παραμέτρων του. Έτσι, δίδεται ένα σενάριο μεσοπρόθεσμων μακροοικονομικών εξελίξεων της Ελληνικής οικονομίας για την περίοδο 1993-1999. Το σενάριο αυτό αποτελεί καθαρή προβολή, είναι ένα σενάριο πιθανών εξελίξεων και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί μακροοικονομική πρόβλεψη. Πρόκειται για ένα σενάριο σταθερής πολιτικής με την έννοια ότι προβάλλει τις σημερινές πολιτικές και τάσεις που διαμορφώνονται χωρίς καμιά επιπλέον παρέμβαση έως το έτος 1999. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ένα σταθερό πλαίσιο αναφοράς, σε σχέση με το οποίο τα εναλλακτικά σενάρια και οι διαφοροποιήσεις στην οικονομική πολιτική μπορούν να αξιολογηθούν.

¹ Ο βασικός Πίνακας Εισροών-Εκροών που χρησιμοποιήθηκε παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

Κατά αρχάς, εισάγαμε τα δεδομένα της Ελληνικής οικονομίας στο υπόδειγμα ώστε να αναπαρασταθούν τα βασικά στοιχεία της σε ένα γενικό πλαίσιο ισορροπίας. Εν συνεχεία έγινε η εκτίμηση-calibration του Εφηρμοσμένου Υποδείγματος Γενικής Ισορροπίας για το έτος βάσης 1993.

Το επόμενο βήμα, ήταν η δημιουργία μιας προσομοίωσης για την περίοδο 1993-1999. Το υπόδειγμα καλύπτει μια «ιστορική περίοδο» 1993-1997, για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα *ex post* μεγέθη, και μια περίοδο προβολής μέχρι το έτος 1999.

Ουσιαστικά, εκείνο που επιδιώκεται είναι η διαμόρφωση εναλλακτικών μακροοικονομικών σεναρίων, μέσω του υποδείγματος, για την αποτίμηση των επιδράσεων των κοινοτικών ενισχύσεων του 2^{ου} ΚΠΣ τόσο από την πλευρά της ζήτησης καθώς και από την πλευρά της προσφοράς.

Το σενάριο βάσης (σενάριο αναφοράς) συμπεριλαμβάνει το σύνολο των επιδράσεων του 2^{ου} ΚΠΣ τόσο από την πλευρά ζήτησης όσο και από την πλευρά προσφοράς, το σενάριο αυτό το ονομάζουμε “ΚΠΣ-πλήρες”. Γίνεται επίσης υπόθεση για την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος του 2^{ου} ΚΠΣ.

Η επίδραση του 2^{ου} ΚΠΣ προσδιορίζεται ποσοτικά μέσα από τις αποκλίσεις μεταξύ εναλλακτικών σεναρίων. Τα σενάρια αυτά προκύπτουν από την τροποποίηση του μεγέθους των διαχρονικών μεταβλητών του υποδείγματος, οι οποίες αναφέρονται στην υλοποίηση του 2^{ου} ΚΠΣ. Πιο συγκεκριμένα, δημιουργήσαμε δύο εναλλακτικά σενάρια, στο ένα περιλαμβάνονται μόνο οι επιδράσεις από την πλευρά ζήτησης του ΚΠΣ (“ΚΠΣ-ζήτηση”) και στο άλλο δεν περιλαμβάνετε το ΚΠΣ καθόλου (“δίχως-ΚΠΣ”). Επαναλαμβάνουμε ότι τα δύο αυτά σενάρια λαμβάνουν υπόψιν μόνο τις επιδράσεις των Κοινοτικών ενισχύσεων από το σύνολο του 2^{ου} ΚΠΣ.

Οι προσομοιώσεις αυτές μας επιτρέπουν να ορίσουμε τις πιθανές επιδράσεις του 2^{ου} ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία.

Αρχίζοντας από το σενάριο “ΚΠΣ-πλήρες”, εν πρώτοις αφαιρούμε όλες εκείνες τις ενισχύσεις του 2^{ου} ΚΠΣ που προέρχονται από την πλευρά της προσφοράς. Πρόκειται για όλες τις επιδράσεις που θεωρείται ότι τροποποιούν εξωγενώς το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας (συντελεστής τεχνολογικής προόδου).

Απαλείφοντας τις επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς, μένουν οι επιδράσεις από πλευράς ζήτησης του 2^{ου} ΚΠΣ. Έτσι, το σενάριο αυτό ονομάζεται “ΚΠΣ-ζήτηση”. Η ονομασία αυτή δεν πρέπει να οδηγήσει σε παρερμηνείες. Η διαφορά μεταξύ του σεναρίου “ΚΠΣ-πλήρες” το οποίο περιλαμβάνει το σύνολο των επιδράσεων του 2^{ου} ΚΠΣ, και του σεναρίου “ΚΠΣ-ζήτηση” μας επιτρέπει να ορίσουμε της επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς του 2^{ου} ΚΠΣ.

Το δεύτερο σενάριο ξεκινά από το προηγούμενο σενάριο, “ΚΠΣ-ζήτηση”, με την απαλοιφή όλων των δαπανών που προέρχονται από το ΚΠΣ, όπως οι επενδύσεις υποδομών, εκπαίδευση εργατικού δυναμικού κ.τ.λ., καθώς επίσης και των μεταβιβάσεων από το εξωτερικό. Το σενάριο που προκύπτει περιγράφει την πιθανή εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας σε περίπτωση απουσίας του προγράμματος του 2^{ου} ΚΠΣ. Για τον λόγο αυτό ονομάζεται “δίχως-ΚΠΣ” σενάριο.

Συγκρίνοντάς το με το σενάριο πλήρες-ΚΠΣ, μπορούμε να ορίσουμε το σύνολο των επιδράσεων του 2^{ου} ΚΠΣ. Επιπλέον, συγκρίνοντας το με το σενάριο “ΚΠΣ-ζήτηση” ορίζουμε τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις του προγράμματος ΚΠΣ από πλευράς ζήτησης, ενώ η σύγκριση του σεναρίου “ΚΠΣ-πλήρες” με το σενάριο “ΚΠΣ-ζήτηση” μας επιτρέπει να ορίσουμε τις επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς.

Με αυτό τον τρόπο θα αναλύσουμε τρία σενάρια: το “ΚΠΣ-πλήρες”, το “ΚΠΣ-ζήτηση” και το “δίχως-ΚΠΣ” όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

ΚΠΣ-πλήρες	ΚΠΣ-ζήτηση	Δίχως-ΚΠΣ
περιλαμβάνει τις δαπάνες του ΚΠΣ	περιλαμβάνει τις δαπάνες του ΚΠΣ	δεν περιλαμβάνει τις δαπάνες του ΚΠΣ
περιλαμβάνει αλλαγές στην παραγω/τητα προερχόμενες από το ΚΠΣ	δεν περιλαμβάνει αλλαγές στην παραγω/τητα και την προσφορά εργασίας	δεν περιλαμβάνει αλλαγές στην παραγω/τα και την προσφορά εργασίας

5.2 Τα εναλλακτικά σενάρια προσομοίωσης.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η ταξινόμηση των πόρων του 2^{ου} ΚΠΣ όπως παρουσιάζεται από το πρόγραμμα είναι ανεπαρκής για ποσοτική ανάλυση και εκτίμηση. Στον Πίνακα 7 επαναπροσδιορίζεται το πρόγραμμα του 2^{ου} ΚΠΣ σε όρους του υποδείγματος

Ένα χαρακτηριστικό του πλαισίου εργασίας του υποδείγματος είναι η ικανότητά του να εκτιμά ομοίως τις επιδράσεις τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και από την πλευρά της ζήτησης. Θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, να προσδιορίσουμε ποιο μέρος του προγράμματος του ΚΠΣ συμβάλει σε άμεση αύξηση του εγχωρίου εισοδήματος και του ΑΕΠ μέσω της αύξησης των εγχωρίων επενδύσεων όπως αυτές προέρχονται από το ΚΠΣ -"επιδράσεις ζήτησης"- και ποιο μέρος συμβάλλει στην αύξηση του ΑΕΠ μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας -"επιδράσεις προσφοράς".

Από καθαρά λογιστική άποψη, οι πόροι που ορίζονται από το ΚΠΣ αποτελούν μεταβίβαση από το εξωτερικό στην κυβέρνηση. Με την υπόθεση ότι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, οι πόροι αυτοί μειώνουν το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθώς και το κυβερνητικό έλλειμμα, και έτσι τις καθαρές δανειακές ανάγκες από το εξωτερικό. Φυσικά, στο υπόδειγμα οι υπόλοιποι παράγοντες δεν μπορούν να θεωρηθούν αμετάβλητοι. Η αρχή της «προσθετικότητας» η οποία εφαρμόζεται στο σύνολο του προγράμματος του ΚΠΣ ορίζει ότι οι προβλεπόμενοι κοινοτικοί πόροι πρέπει να δαπανηθούν επιπροσθέτως των προγραμματιζόμενων εγχωρίων δαπανών και όχι συμπληρωματικά. Αν οι πόροι του ΚΠΣ από την μια αποτελούν επιπρόσθετο εισόδημα για την κυβέρνηση, επίσης αποτελούν επιπλέον δαπάνες ώστε το έλλειμμα του προϋπολογισμού να παραμένει ανεπηρέαστο.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 7, οι συνολικές μεταβιβάσεις στην Ελλάδα, όπως ορίζονται από το πρόγραμμα του ΚΠΣ, φτάνουν το 2,5% με 3% περίπου, του ΑΕΠ ανά έτος για την περίοδο 1994-1999. Το μεγαλύτερο μέρος χρησιμοποιείται για την χρηματοδότηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Επίσης, μεγάλο μέρος των κοινοτικών ενισχύσεων δαπανάται για την χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα, του τομέα οικοδομών καθώς και για την δημιουργία υποδομών στον τομέα

Πίνακας 7

Το πρόγραμμα του 2ου ΚΠΣ για την Ελλάδα σε όρους του υποδείγματος**A. Κοινοτικές Ενισχύσεις**

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Σύνολο	2,57	2,38	2,92	2,95	3,04	3,29

B. Επιδράσεις από πλευρά ζήτησης

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
α. Δημόσιες επενδύσεις	1,19	1,19	1,85	2,14	2,36	2,6
β. Μεταβιβάσεις στα νοικοκυριά:	0,46	0,21	0,19	0,07	0,05	0,05
Ειδικευμένοι εργάτες	0,23	0,11	0,09	0,03	0,02	0,02
Ανειδίκευτοι εργάτες	0,23	0,1	0,1	0,04	0,03	0,03
γ. Ενισχύσεις στις επιχειρήσεις	0,92	0,98	0,88	0,75	0,62	0,6
Αγροτικός τομέας	0,12	0,28	0,18	0,25	0,12	0,1
Οικοδομές	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Εμπόριο	0,2	0,2	0,2	0,15	0,15	0,15
Μεταφορές-επικοινωνίες	0,2	0,2	0,2	0,15	0,15	0,15

Γ. Επιδράσεις από πλευρά Προσφοράς

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
α. Τεχνολογική πρόοδος						
Αγροτικός τομέας	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Ενέργεια-ορυχεία	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Βιομηχανία τροφίμων	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Καταναλωτικοί βιομηχανικοί κλάδοι	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Ενδιάμεσοι βιομηχανικοί κλάδοι	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Οικοδομές	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Εμπόριο	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Μεταφορές-επικοινωνίες	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
Υπηρεσίες	0,005	0,005	0,01	0,01	0,01	0,015
β. Προγράμματα εκπαίδευσης						
Ειδικευμένοι εργάτες	0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

των επικοινωνιών και συγκοινωνιών.

Το υπόλοιπο χρησιμοποιείται για την εισοδηματική ενίσχυση των νοικοκυριών κυρίως με την μορφή επιδοτήσεων μέσω των διαφόρων προγραμμάτων κατάρτισης καθώς και για την χρηματοδότηση επιχειρήσεων συγκεκριμένων τομέων.

Ο προηγούμενος κατάλογος δαπανών, όπως περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα του ΚΠΣ, περιγράφει τις άμεσες επιδράσεις του από την πλευρά της ζήτησης. Απομένει να ορίσουμε και τις επιδράσεις του προγράμματος από την πλευρά της προσφοράς, όπως αυτές προκύπτουν από τις διάφορες δαπάνες που αφορούν το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας.

Επενδύοντας σε αγροτικές υποδομές ή στον τομέα επικοινωνιών-συγκοινωνιών, η κυβέρνηση συμβάλει στην δημιουργία εξωτερικών οικονομιών που αυξάνουν την παραγωγικότητα των συγκεκριμένων τομέων. Μέρος αυτής της επίδρασης ήδη έχει συμπεριληφθεί στο υπόδειγμα. Η παραγωγική πλευρά των δημοσίων επενδύσεων ορίζεται υπό την υπόθεση ότι οι συγκεκριμένες επενδύσεις κατ' ουσία αυξάνουν το ιδιωτικό κεφάλαιο του ιδιωτικού τομέα. Οι παραγωγικές επιδράσεις του ΚΠΣ παρουσιάζονται στο κάτω μέρος του πίνακα 7 και προκαλούν μια προς τα επάνω κίνηση της συνάρτησης παραγωγής όλων των τομέων της οικονομίας.

Οι επιδράσεις του ΚΠΣ από την πλευρά της προσφοράς επίσης περιλαμβάνουν και την συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου μέσω ειδικών προγραμμάτων εκπαίδευσης. Υποθέτουμε ότι, αντί να μετατρέπεται το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό σε ειδικευμένο, τα προγράμματα εκπαίδευσης έχουν άμεσα θετικά αποτελέσματα στη συμμετοχή των εργαζομένων, έτσι ώστε τα προγράμματα εκπαίδευσης που ορίζονται από το πρόγραμμα του ΚΠΣ αυξάνουν τον απόλυτο αριθμό των ειδικευμένων εργατών χωρίς να μεταβάλλεται ο αριθμός των εργαζομένων των άλλων κατηγοριών.

6 Περιγραφή σεναρίου βάσης (ΚΠΣ-πλήρες).

Το σενάριο βάσης (ΚΠΣ-πλήρες) αντανακλά τις εξελίξεις της Ελληνικής οικονομίας και περιλαμβάνει το σύνολο των επιδράσεων του 2^{ου} ΚΠΣ, όπως προκύπτουν από την υλοποίησή του, τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από την πλευρά της προσφοράς.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Ελληνική οικονομία κατά την περίοδο 1994-1999 ακολουθεί το Πρόγραμμα Σύγκλισης. Σκοπός αυτού του προγράμματος είναι η μείωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και ειδικότερα των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα και του πληθωρισμού. Η κύρια ιδέα είναι ότι η Ελλάδα ακολουθώντας μια πορεία προσαρμογής θα μειώσει προοδευτικά το έλλειμμα του προϋπολογισμού και του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών, θα βελτιώσει τους ρυθμούς πληθωρισμού και τους βασικούς μακροοικονομικούς δείκτες οδηγώντας την οικονομία της χώρας σε σύγκλιση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι βασικές υποθέσεις του σεναρίου βάσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 8. Οι πραγματικές δαπάνες του δημοσίου αυξάνονται με ρυθμό χαμηλότερο από αυτόν του ΑΕΠ. Επίσης, η πραγματική δημόσια επένδυση αυξάνεται με επιταχυνόμενους ρυθμούς που κυμαίνονται στο 14% στο τέλος της δεκαετίας του 1990, κυρίως λόγω των Κοινοτικών ενισχύσεων. Σε μια περίοδο μακροοικονομικής σταθεροποίησης, το πρόγραμμα του ΚΠΣ αποτελεί το μόνο επεκτατικό στοιχείο του κυβερνητικού προϋπολογισμού μέχρι το έτος 1999 και αφορά κυρίως δαπάνες για επενδύσεις υποδομών.

Στον δημόσιο τομέα, γίνεται υπόθεση για περιορισμένη άνοδο των πραγματικών μισθών καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου 1994-1999. Οι υποθέσεις αυτές συμβαδίζουν με την αυστηρή εισοδηματική πολιτική που εφαρμόζεται, κυρίως στον δημόσιο τομέα. Επίσης, γίνεται υπόθεση για ανεργία και υποαπασχόληση του παραγωγικού δυναμικού. Σε μια οικονομία που υπόκειται σε αυστηρό σταθεροποιητικό πρόγραμμα, το καθεστώς Κεϋνσιανής ανεργίας και η υποαπασχόληση του εργατικού δυναμικού θεωρείται εύλογα ότι επικρατούν από την αρχή της περιόδου.

Πίνακας 8

Υποθέσεις σεναρίου βάσης συμπεριλαμβανομένου και του ΚΠΣ
 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Δημόσια απασχόληση	0	0	0	0	0	0
Πραγματικός μισθός δημοσίου	1	1	1	1	1	1
Πραγματική δημόσια κατανάλωση	1	1	1	1	1	1
Πραγματικές δημόσιες επενδύσεις	-4,7	10,9	5,9	7	13,7	14,1
Προσφορά χρήματος	12,5	14	14	13	12	11
Συναλλαγματική ισοτιμία	6	4,7	4,5	3,4	9,2	1,5
Προσδοκώμενος πληθωρισμός	14	13	12	10	7	5
Προσδοκώμενη υποτίμηση	10	9	8	6	3	2

Από την πλευρά του νομισματικού τομέα, η προσφορά του χρήματος είναι κυρίως εξωγενής, ενώ το επίπεδο των επιτοκίων προσδιορίζεται ενδογενώς.

Οι προσδοκίες για μείωση του πληθωρισμού και σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι σημαντικές, αλλά υποθέσαμε ότι το σταθεροποιητικό πρόγραμμα δεν είναι πλήρως αξιόπιστο και για αυτόν τον λόγο οι προσδοκίες διαφέρουν από τα πραγματικά αποτελέσματα, ειδικά όσον αφορά τον πληθωρισμό. Ωστόσο, θεωρούμε ότι οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό και την υποτίμηση φθίνουν σταθερά από το 1994 και έπειτα, καθώς η οικονομία ανακάμπτει και επιτυγχάνει χαμηλότερα επίπεδα πληθωρισμού και διολίσθησης.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα του σεναρίου βάσης προκύπτουν τα εξής (Πίνακας 9):

Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, ενώ ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης κυμαίνεται στο 3% με 3,5% για την περίοδο που εξετάζουμε.

Οι πραγματικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ ακολουθούν επίσης ανοδική πορεία, από 21% το 1994 σε 33% περίπου το 1999.

Τα επιτόκια μειώνονται σταθερά από 19% το 1994 σε 7,5% το 1999. Ανάλογη είναι και η πορεία του πληθωρισμού, ο οποίος από 9% περίπου το 1994 μειώνεται στο 3%, ως αποτέλεσμα της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής και της εφαρμογής της συναλλαγματικής πολιτικής της "σκληρής" δραχμής. Το ποσοστό ανεργίας παραμένει σχεδόν αμετάβλητο στην περίοδο που εξετάζουμε στο 10% περίπου.

Η ιδιωτική κατανάλωση σε πραγματικούς όρους παρουσιάζει ρυθμούς αύξησης που κυμαίνονται στο 1% με 1,5% κατά μέσο όρο, παράλληλα με την αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων τα οποία αυξάνονται με ανάλογους ρυθμούς 1% με 1,5% κατά μέσο όρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων προέρχεται αποκλειστικά από αμοιβές δραστηριοτήτων άλλων πέραν της εργασίας (π.χ. κέρδη επιχειρήσεων). Τα εισοδήματα από την αμοιβή της εργασίας παραμένουν αμετάβλητα. Συνέπεια της εξέλιξης αυτής είναι η

Πίνακας 9

Περίληψη αποτελεσμάτων του σεναρίου βάσης ("ΚΠΣ-πλήρες"), 1994-1999*

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ρυθμός ανάπτυξης πραγματικού ΑΕΠ %	-	2,9	0,9	1,1	3,8	5,0	5,2
Πληθωρισμός (ΔΤΚ)	-	8,91	6,19	4,76	3,86	2,7	0,15
Ανεργία	9,7	10,2	10,6	11,2	10,8	10,7	10,7
Πραγματικές επενδύσεις %	-	-4,4	12,8	28,4	19,6	5,7	7,3
Επενδύσεις / ΑΕΠ	21,4	19,9	22,3	28,3	32,6	32,8	33,4
Επιτόκιο	19,0	18,6	16,5	13,3	10,7	8,9	7,6
Κατανάλωση %	-	1,1	2,3	2,0	-0,1	-0,6	2,6
Εξαγωγές %	-	19,0	-3,2	-10,2	0,9	12,6	8,2
Εισαγωγές %	-	3,6	5,1	8,9	5,6	0,5	4,1
Εξαγωγές / ΑΕΠ	25,9	30,0	28,8	25,6	24,9	26,7	27,4
Εισαγωγές / ΑΕΠ	32,0	32,3	33,6	36,2	36,8	35,3	34,9
Εμπορικό ισοζύγιο / ΑΕΠ	-6,1	-2,2	-4,6	-9,6	-10,8	-8,2	-7,2
Δημοσιονομικό έλλειμμα / ΑΕΠ	-8,5	-6,4	-6,0	-4,8	-2,7	-2,0	-1,0
Ρυθμός μεταβολής πραγματικού μέσου εισοδήματος	-	0,1	2,9	1,4	0,6	0,2	2,3
Δέκτης Theil	34,3	33,6	35,5	37,1	38,4	39,5	39,8

*Πηγή: Δικές μας εκτιμήσεις, με την χρησιμοποίηση του Εφηρμοσμένου υποδείγματος Γενικής Ισορροπίας.

χειροτέρευση της κατανομής του εισοδήματος όπως αυτό αντανακλάται στον δείκτη Theil¹¹, ο οποίος αυξάνεται κατά 5 μονάδες περίπου.

Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα μαζί με το πρόγραμμα σύγκλισης έχουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Έτσι, το δημόσιο έλλειμμα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώνεται από 6% περίπου το 1994 σε 1% περίπου το 1999, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης η οποία συντέλεσε στην αύξηση των εσόδων του δημοσίου, ενώ ταυτόχρονα, η περιοριστική εισοδηματική πολιτική καθώς και ο περιορισμός των δαπανών του δημόσιου προϋπολογισμού συνέβαλαν στην μείωση των εξόδων.

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξάνεται μέχρι το 1997 και μετά μειώνεται. Ο λόγος των εξαγωγών προς το ΑΕΠ μειώνεται στην αρχή και μετά αυξάνεται ενώ αντιστρόφως ανάλογη είναι η πορεία του λόγου των εισαγωγών ως προς το ΑΕΠ. Η εξέλιξη αυτή ερμηνεύεται από την εφαρμογή της συναλλαγματικής πολιτικής της “σκληρής δραχμής”, η οποία οδήγησε σε κάμψη της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών προϊόντων και άνοδο των εισαγωγών. Η υποτίμηση το 1998¹² έδωσε ώθηση στις εξαγωγές και περιόρισε τις εισαγωγές επαναφέροντας το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου στο αρχικό περίπου επίπεδο.

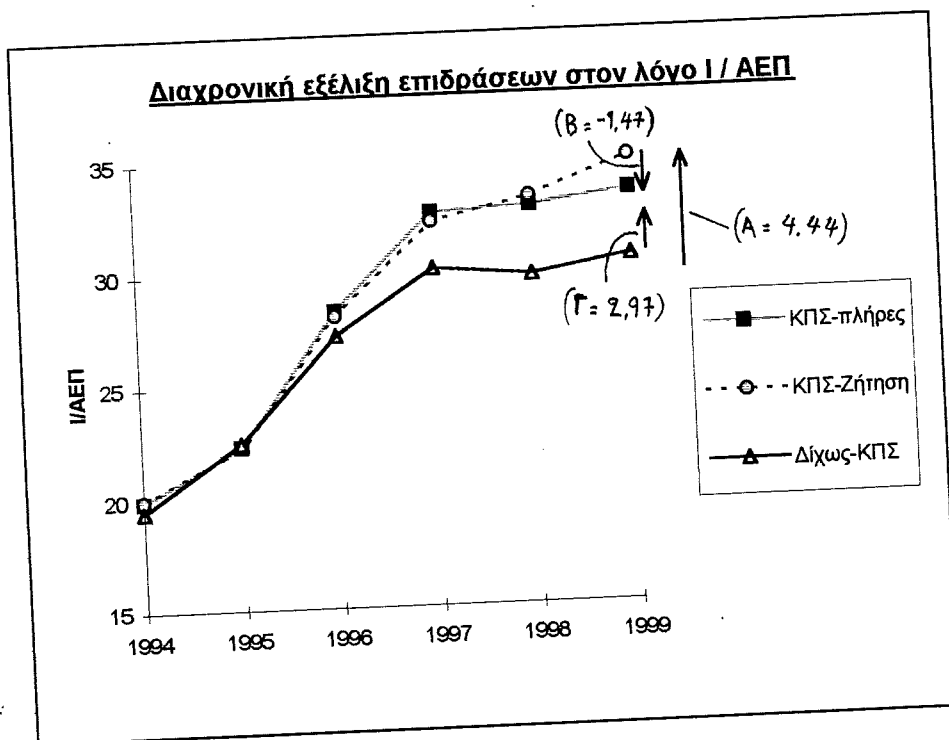
¹¹ Για την ερμηνεία του δείκτη Theil βλ. Παπαδασκαλόπουλο (1995), Κεφ. 5.

¹² 14 Μαρτίου 1998, η δραχμή υποτιμάται κατά 14% και εντάσσεται στο ΜΣΙ.

7 Αποτελέσματα : Σύγκριση εναλλακτικών σεναρίων

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφερόμαστε στις μακροοικονομικές επιδράσεις του 2^{ου} ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι με την έναρξη εφαρμογής του προγράμματος οι επιδράσεις από την πλευρά της ζήτησης είναι εμφανείς στην οικονομική δραστηριότητα, ενώ οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς γίνονται σημαντικότερες με την πρόοδο του προγράμματος. Τα κύρια αποτελέσματα της επίδρασης του 2^{ου} ΚΠΣ παρουσιάζονται περιληπτικά στον Πίνακα 10.

Πριν προχωρήσουμε σε ανάλυση των βασικών αποτελεσμάτων του υποδείγματος, για την καλύτερη κατανόηση της μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε, ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση των αποτελεσμάτων με αναφορά στο μέγεθος των επενδύσεων (Σχήμα.1).

Σχήμα.1

Στο σχήμα.1 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του λόγου των Επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ όπως αυτή προκύπτει από τις εκτιμήσεις μας σύμφωνα με το σενάριο βάσης (ΚΠΣ-πλήρες) και τα δύο εναλλακτικά σενάρια (ΚΠΣ-Ζήτηση και Δίχως-ΚΠΣ). Βάσει των παραπάνω αποτελεσμάτων ορίζεται το ύψος των επιμέρους επιδράσεων

Έτσι, η διαφορά του σεναρίου "ΚΠΣ-πλήρες" από το σενάριο "Δίχως-ΚΠΣ" (διάστημα Γ) ορίζει το σύνολο των επιδράσεων των κοινοτικών ενισχύσεων στις επενδύσεις. Το επίπεδο των επενδύσεων το 1999 (εκφραζόμενο πάντα ως ποσοστό του ΑΕΠ) χωρίς την κοινοτική ενίσχυση θα ήταν χαμηλότερο κατά 2,97 ποσοστιαίες μονάδες.

Το μέγεθος της επίδρασης των κοινοτικών ενισχύσεων από την πλευρά της προσφοράς προκύπτει από την αφαίρεση των αποτελεσμάτων του σεναρίου "ΚΠΣ-Ζήτηση" από το σενάριο "ΚΠΣ-πλήρες" (διάστημα Β). Έτσι, οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς για το 1999 είναι αρνητικές και ανέρχονται σε 1,47 ποσοστιαίες μονάδες. Η παραπάνω διαφορά καταδεικνύει ότι οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς έχουν ανασταλτικό χαρακτήρα στην εξέλιξη των επενδύσεων.

Το μέγεθος της επίδρασης των κοινοτικών ενισχύσεων από την πλευρά της ζήτησης προκύπτει από την διαφορά των αποτελεσμάτων του σεναρίου "ΚΠΣ-Ζήτηση" από το σενάριο "Δίχως-ΚΠΣ" (διάστημα Α). Για το 1999 η επίδραση των κοινοτικών ενισχύσεων από την πλευρά της ζήτησης προκαλεί αύξηση των επενδύσεων κατά 4,44 ποσοστιαίες μονάδες.

Τέλος, το άθροισμα του μεγέθους των επιμέρους επιδράσεων (για το 1999: $-1,47 + 4,44$) μας δίνει το ύψος της συνολικής επίδρασης των κοινοτικών ενισχύσεων ανά έτος (για το 1999 : 2,97 ποσοστιαίες μονάδες).

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 10 η εφαρμογή του προγράμματος του 2^{ου} ΚΠΣ αυξάνει το επίπεδο του ΑΕΠ κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες περίπου, το 1999. Η επίδραση από την πλευρά της ζήτησης είναι σαφώς μεγαλύτερη φτάνοντας το 2,5%, ενώ η επίδραση από την πλευρά της προσφοράς συμβάλλει στην αύξηση του επιπέδου του ΑΕΠ κατά μία ποσοστιαία μονάδα περίπου.

Στην αρχή της περιόδου εφαρμογής του ΚΠΣ η επίδραση στο ΑΕΠ όπως αυτή εκτιμήθηκε από το υπόδειγμα, είναι χαμηλότερη από την άμεση ενίσχυση των κοινοτικών πόρων από την πλευρά της ζήτησης. Ωστόσο, κατά το τέλος της περιόδου η ενίσχυση των κοινοτικών πόρων από την πλευρά της ζήτησης αντανakλάται σχεδόν εξ' ολοκλήρου στο ΑΕΠ. Τα αποτελέσματα της προσομοίωσης

καταδεικνύουν ότι η επίδραση από την πλευρά της ζήτησης του ΚΠΣ στην οικονομία είναι σαφώς ισχυρότερη καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου εφαρμογής του προγράμματος, ενώ οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς ενισχύονται με την πρόοδο του προγράμματος.

Πιο συγκεκριμένα, το 1994 η επίδραση των 2,6 μονάδων επιπλέον ζήτησης μέσω του ΚΠΣ επέδρασε σε ποσοστό μόνο 0,7% στην αύξηση του ΑΕΠ, ενώ οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς ήταν σε ποσοστό μόνο 0,09% με τη συνολική επίδραση του ΚΠΣ να ανέρχεται σε 0,8% του ΑΕΠ. Το 1999, οι επιδράσεις των 3,29 επιπλέον μονάδων κοινοτικής ενίσχυσης αυξάνουν το ΑΕΠ σχεδόν με την ίδια αναλογία δηλαδή κατά 3,28 ποσοστιαίες μονάδες, με την επίδραση από την πλευρά της ζήτησης να ανέρχεται στις 2,56 ποσοστιαίες μονάδες. Το 1994, η αύξηση της ζήτησης ακολουθείται από μια πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων όπως αυτή απεικονίζεται από τον λόγο "Επενδύσεις/ΑΕΠ", ο οποίος αυξάνει κατά 0,4 μονάδες αντί των 1,19 μονάδων του προγράμματος επενδύσεων του ΚΠΣ. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται σε επίδραση "crowding out", όπου οι ιδιωτικές επενδύσεις εκτοπίζονται από τις δημόσιες επενδύσεις. Ωστόσο, καθώς η παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας ανακάμπτει, μέσω των επιδράσεων από την πλευρά της προσφοράς, το φαινόμενο του "crowding out" φθίνει. Αυτό προκύπτει από την εξέλιξη του λόγου των Επενδύσεων προς το ΑΕΠ κατά την διάρκεια εφαρμογής του ΚΠΣ. Από το 1996 ο λόγος "Επενδύσεις / ΑΕΠ" αυξάνεται περισσότερο της 1 μονάδας, ενώ από το 1997 ο ρυθμός κυμαίνεται στις 2,5 με 3 μονάδες και προσεγγίζει το ποσό των επιπλέον πόρων της κοινοτικής ενίσχυσης, όπως αυτοί ορίζονται στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

Παράλληλα, παρατηρείται ότι οι κοινοτικές ενισχύσεις προκαλούν αύξηση των επιτοκίων μέχρι το 1995. Από το 1996 ο ρυθμός αύξησης επιβραδύνεται ενώ από το 1998 οι επιδράσεις των κοινοτικών ενισχύσεων συμβάλουν στην μείωση των επιτοκίων.

Η αύξηση των του λόγου επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ μέσω ΚΠΣ (3% περίπου το 1999) προέρχεται από την πλευρά της ζήτησης (4% περίπου το 1999). Αντίθετα, οι παράγοντες της προσφοράς επιβραδύνουν την επενδυτική δραστηριότητα (-1% περίπου το 1999) γιατί η ενίσχυση της παραγωγικής δυναμικότητας μειώνει την ανάγκη για νέες επενδύσεις.

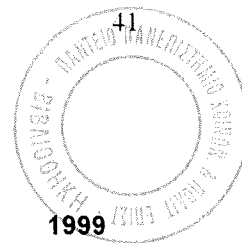
Πίνακας 10

Πίνακας 10
Επιδράσεις του ΚΠΣ στην Ελληνική οικονομία, (1994-1999)*
(σε όρους απόκλισης των εναλλακτικών σεναρίων)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Πραγματικό ΑΕΠ						
Προσφορά %	0,09	0,09	0,28	0,70	0,72	0,73
Ζήτηση %	0,69	0,80	1,15	1,62	1,79	2,56
Σύνολο %	0,78	0,89	1,43	2,32	2,51	3,28
Επενδύσεις/ΑΕΠ						
Προσφορά	-0,04	-0,08	0,22	0,40	-0,41	-1,47
Ζήτηση	0,47	-0,18	0,85	2,09	3,50	4,44
Σύνολο	0,43	-0,26	1,07	2,49	3,09	2,97
Ποσοστό ανεργίας						
Προσφορά	0,03	0,04	0,02	0,04	0,18	0,40
Ζήτηση	-0,24	-0,04	-0,10	-0,19	-0,20	-0,35
Σύνολο	-0,21	0,00	-0,08	-0,15	-0,02	0,05
Απασχόληση						
Προσφορά %	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04
Ζήτηση %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Σύνολο %	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04
Χρησιμοποίηση παρά/κού δυνα/κού						
Προσφορά	-1,19	-2,83	-5,29	-6,66	-7,08	-9,19
Ζήτηση	1,59	1,79	2,85	3,35	2,59	3,24
Σύνολο	0,40	-1,04	-2,44	-3,31	-4,49	-5,95
Ρυθμός πληθω/σμού						
Προσφορά	-0,06	-0,01	-0,02	-0,13	-0,47	-0,54
Ζήτηση	0,05	0,01	0,02	0,08	0,15	0,03
Σύνολο	-0,01	0,00	0,00	-0,05	-0,32	-0,51
Επιτόκιο						
Προσφορά %	0,03	0,05	-0,04	-0,07	0,06	0,26
Ζήτηση %	1,00	0,99	0,50	0,07	-0,32	-0,59
Σύνολο %	1,03	1,04	0,46	0,00	-0,26	-0,33
Επενδύσεις						
Προσφορά %	-0,14	-0,25	1,05	1,92	-0,52	-3,62
Ζήτηση %	3,04	0,00	4,14	7,97	12,13	14,95
Σύνολο %	2,89	-0,25	5,19	9,88	11,61	11,32
Ιδιωτική Κατανάλωση						
Προσφορά %	0,03	0,03	-0,03	0,14	0,31	0,39
Ζήτηση %	0,53	1,41	1,91	2,10	1,92	2,42
Σύνολο %	0,56	1,44	1,89	2,24	2,23	2,81

- συνεχίζει -

Πίνακας 10* (συνέχεια)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Εξαγωγές						
Προσφορά %	0,19	0,20	0,25	0,61	1,98	2,74
Ζήτηση %	-0,19	-0,20	-3,27	-6,25	-9,67	-9,85
Σύνολο %	0,00	0,00	-3,02	-5,64	-7,69	-7,11
Εισαγωγές						
Προσφορά %	-0,06	-0,08	0,26	0,61	-0,34	-1,44
Ζήτηση %	1,02	0,84	1,77	2,78	3,65	4,86
Σύνολο %	0,97	0,75	2,03	3,39	3,32	3,43
Εξαγωγές / ΑΕΠ						
Προσφορά	0,03	0,03	-0,01	-0,02	0,34	0,56
Ζήτηση	-0,27	-0,29	-1,15	-1,99	-3,07	-3,42
Σύνολο	-0,23	-0,26	-1,15	-2,01	-2,73	-2,86
Εισαγωγές / ΑΕΠ						
Προσφορά	-0,05	-0,06	-0,01	-0,03	-0,38	-0,76
Ζήτηση	0,11	0,01	0,23	0,44	0,68	0,84
Σύνολο	0,06	-0,05	0,22	0,40	0,30	0,08
Εμπο/κό ισοζύγιο / ΑΕΠ						
Προσφορά	0,07	0,09	-0,03	-0,05	0,58	1,14
Ζήτηση	-0,35	-0,28	-1,23	-2,16	-3,49	-4,03
Σύνολο	-0,28	-0,19	-1,26	-2,21	-2,91	-2,89
Ισοζύγιο τρε/σών συνα/γών / ΑΕΠ						
Προσφορά	0,02	0,03	-0,10	-0,22	0,56	1,15
Ζήτηση	-0,33	-0,10	-0,89	-1,62	-3,02	-3,62
Σύνολο	-0,31	-0,07	-0,99	-1,84	-2,46	-2,47
Δημοσιονομικό έλλειμμα / ΑΕΠ						
Προσφορά	0,01	-0,01	0,04	0,22	0,09	-0,07
Ζήτηση	-2,14	-2,01	-2,21	-1,63	-1,57	-1,25
Σύνολο	-2,13	-2,02	-2,17	-1,41	-1,48	-1,32
Πραγματικό μέσο εισόδημα						
Προσφορά %	-0,06	-0,06	-0,11	-0,22	0,49	0,90
Ζήτηση %	0,91	2,16	2,24	2,66	2,18	2,57
Σύνολο %	0,86	2,11	2,13	2,44	2,67	3,47
Δείκτης Theil						
Προσφορά	0,01	-0,02	-0,09	-0,14	0,28	0,46
Ζήτηση	0,00	0,69	0,75	1,14	0,97	1,12
Σύνολο	0,01	0,67	0,66	1,00	1,25	1,58

Πηγή: Προσωπικές εκτιμήσεις, με την χρησιμοποίηση του Εφηρμοσμένου υποδείγματος

Γενικής Ισορροπίας

Η συμβολή του ΚΠΣ στην εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας είναι οριακή.

Επίσης, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η εφαρμογή του ΚΠΣ οδηγεί σε οριακή μείωση του πληθωρισμού αποκλειστικά από την πλευρά της προσφοράς, γιατί εκδηλώνονται πληθωριστικές πιέσεις που προκαλούνται από την πλευρά της ζήτησης. Η ενίσχυση της ζήτησης μέσω του ΚΠΣ, σύμφωνα με το σχέδιο του προγράμματος (Πίνακας 7), αφορά κυρίως τις επενδύσεις και σε μικρότερο ποσοστό την κατανάλωση, με αποτέλεσμα οι πιέσεις που εκδηλώνονται από την πλευρά της ζήτησης στον πληθωρισμό να είναι μικρές. Παράλληλα, οι επενδύσεις ενισχύουν τον παραγωγικό ιστό (τεχνολογική πρόοδος - εξωγενείς επιδράσεις) καθιστώντας αυτόν πιο ανταγωνιστικό. Αυτό έχει ως συνέπεια το επίπεδο τιμών των προϊόντων να διατηρείται σταθερό ή ακόμη και να μειώνεται καθώς η οικονομία ανακάμπτει, έτσι ώστε οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς στην μείωση του πληθωρισμού να είναι ευνοϊκές.

Το ΚΠΣ επιδρά ευνοϊκά στην εξέλιξη του πραγματικού εισοδήματος, αυξάνοντάς το με ρυθμούς μεγαλύτερους του 2% περίπου από το 1994. Ενώ, ο ρυθμός αυξάνεται στο 3,5% περίπου το 1999 με το κύριο μέρος της επίδρασης να προέρχεται από την πλευρά της ζήτησης, 2,5% περίπου.

Αντίθετα, το ΚΠΣ έχει αρνητικές επιδράσεις στην κατανομή του εισοδήματος. Όπως φαίνεται από την εξέλιξη του δείκτη Theil, το ΚΠΣ συμβάλλει στην επιδείνωση της κατανομής του εισοδήματος καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος. Αυτό συμβαίνει γιατί η αύξηση του πραγματικού εισοδήματος οφείλεται αποκλειστικά από αυξήσεις σε εισοδήματα άλλα πέραν της αμοιβής της εργασίας. Τα εισοδήματα που προέρχονται από τις αμοιβές της εργασίας παραμένουν σταθερά καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε.

Άλλη μια συνέπεια του προγράμματος του ΚΠΣ είναι η χειροτέρευση του λόγου «εμπορικού ισοζυγίου / ΑΕΠ». Αυτή αποδίδεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών και στην διαρκή αύξηση των εισαγωγών κατά τα πρώτα χρόνια (1994-1997) εφαρμογής του προγράμματος του ΚΠΣ λόγω της ανατίμησης της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας ως συνέπεια της αυστηρής νομισματικής πολιτικής (σκληρή δραχμή) που ακολουθήθηκε εκείνη την περίοδο. Μέρος της επιπλέον ζήτησης του ΚΠΣ προκαλεί μείωση των εξαγωγών, ενώ οι επιδράσεις από την πλευρά της προσφοράς δεν μπορούν να αντισταθμίσουν αποτελεσματικά την

αυξανόμενη ζήτηση για εισαγωγές. Επιπλέον, ακόμη και η υποτίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας το 1998 αν και μείωσε σημαντικά το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου δεν στάθηκε ικανή να αντισταθμίσει την αύξηση του κατά τα προηγούμενα χρόνια (1994-1997).

8 Επισημάνσεις - συμπεράσματα.

Η εμπειρική εκτίμηση της επίδρασης του 2^{ου} ΚΠΣ -Κοινοτική συνιστώσα- στην Ελληνική οικονομία καταδεικνύει ότι έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, το ΚΠΣ μπορεί να αυξήσει το ΑΕΠ της χώρας κατά 3% περίπου το 1999, και λιγότερο τα προηγούμενα χρόνια. Το κύριο μέρος αυτής της επίδρασης προέρχεται κυρίως από την συνιστώσα της ζήτησης του προγράμματος 2% περίπου το 1999. Τα αποτελέσματα των επιδράσεων της συνιστώσας της προσφοράς είναι πιο περιορισμένα, συμβάλλοντας στο ΑΕΠ κατά 1% περίπου το 1999.

Το ΚΠΣ έχει επίσης σημαντικά θετική επίδραση στο επίπεδο των πραγματικών επενδύσεων, οι οποίες αυξάνονται κατά 11% περίπου, το 1999, παρά την δημιουργία «crowding out» όσον αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις. Οι κύριες επιδράσεις προέρχονται από την πλευρά της ζήτησης, ενώ οι παράγοντες της προσφοράς δρουν επιβραδυντικά στην επενδυτική δραστηριότητα.

Η επίδραση του ΚΠΣ στον ρυθμό του πληθωρισμού είναι οριακή. Ανάλογα είναι και τα αποτελέσματα που επιφέρει όσον αφορά την απασχόληση

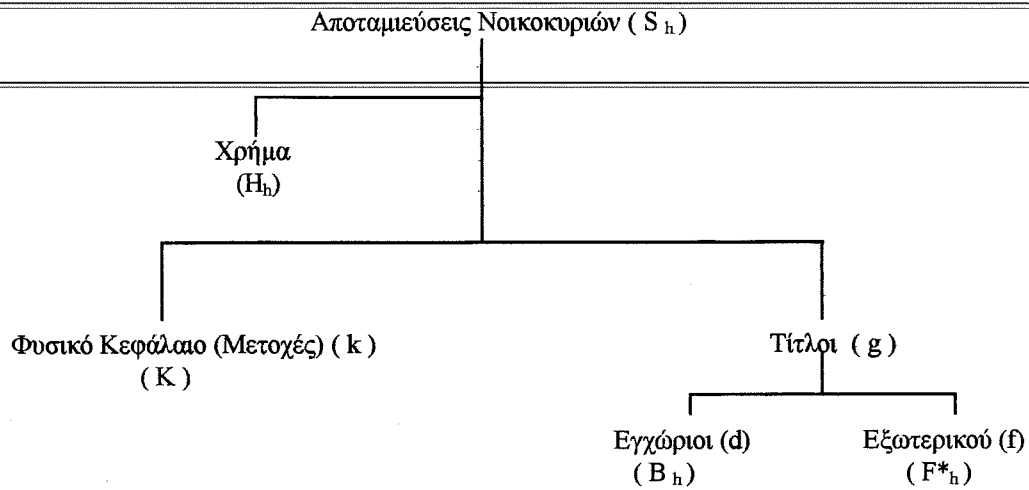
Το πραγματικό εισόδημα αυξάνεται λόγω του ΚΠΣ, εν τούτοις το η κατανομή του εισοδήματος δε βελτιώνεται. Ο λόγος αυτής της εξέλιξης είναι ότι η αύξηση του πραγματικού εισοδήματος προέρχεται αποκλειστικά από πηγές εισοδημάτων άλλες εκτός τις εργασίας (π.χ. κέρδη επιχειρήσεων). Τα εισοδήματα που προέρχονται από αμοιβές της εργασίας παραμένουν σταθερά σε όλη την περίοδο που εξετάζουμε.

Τα παραπάνω αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι το ΚΠΣ επιφέρει σημαντικά ευνοϊκές επιδράσεις μακροχρόνιου χαρακτήρα. Η εξέλιξη των βασικών υποδομών (δίκτυο συγκοινωνιών και επικοινωνιών), η ενίσχυση του ανθρώπινου παράγοντα (συσσώρευση και βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου), καθώς και η επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις υφιστάμενες δυσκαμψίες που χαρακτηρίζουν ορισμένες κρίσιμες περιοχές (αγορά εργασίας, δημόσια διοίκηση), θα οδηγήσουν στην ενδυνάμωση του παραγωγικού ιστού και την βελτίωση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Οι παρεμβάσεις αυτές θα

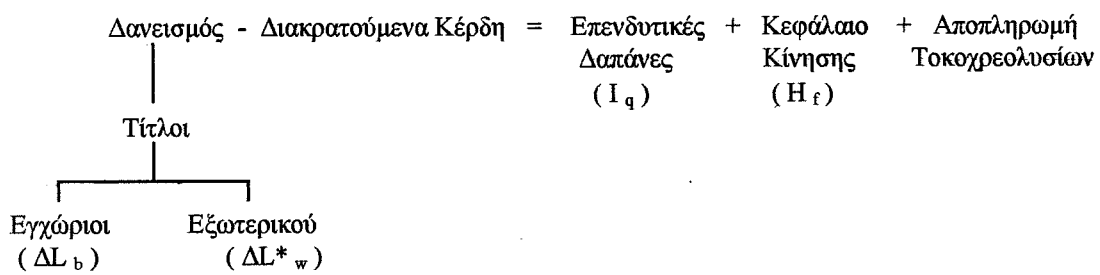
προσδώσουν έναν ενδογενή χαρακτήρα στην παραγωγικότητα και θα δημιουργήσουν έναν μηχανισμό αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΗΜΑ 1.Α , ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

ΣΧΗΜΑ 1. Β , ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Συνολτική παρουσίαση του υποδείγματος γενικής ισορροπίας

1. Επιχειρήσεις

$$1.1) \quad q^s = u F(k, p, w)$$

Προσφορά (u βαθμός χρησιμοποίησης παραγωγικού δυναμικού)

$$1.2) \quad L^d = \lambda (w/p) q^s$$

Ζήτηση εργασίας

$$1.3) \quad I = (g + \delta) k + I (ru / (\delta + i_I - \beta^*))$$

Ζήτηση επενδύσεων

$$1.3.1) \quad \text{όπου } i_I = \bar{i}(1 - g_o) + i^{**} g_o$$

$$1.3.2) \quad r = (\partial f / \partial k) / p_k$$

Οριακό έσοδο του συντελεστή κεφάλαιο (p_k τιμή κεφαλαιακών αγαθών)

$$1.4) \quad \pi = p q^s - w L^d - e i_{-1}^* L_{v,-1}^* - i_{-1} L_{b,-1}$$

Κέρδη

$$1.5) \quad H_f = H \left[\frac{g_o (1 + \bar{i}) + (1 - g_o) (1 + i^{**})}{1 + \beta^*} \right]^v p q^s$$

Κεφάλαιο κίνησης

$$1.6) \quad \Delta B = p_k I + \Delta H_f - \alpha \pi - S_k - \rho (L_{b,-1} + e L_{v,-1}^*)$$

Χρηματοδότηση επενδύσεων (ρ ποσοστό αποπληρωμής)

$$1.7) \quad B = L_{b,-1} + e L_{v,-1}^* + \Delta B$$

Χρέος επιχειρήσεων (χρεόγραφα)

$$1.8) \quad \Delta L_b = g_o \Delta B \quad g_o = \varphi_o \left(\frac{1 + \bar{i}}{1 + i^{**}} \right)^{\epsilon_o}$$

Κατανομή δανειοδότησης μεταξύ εγχωρίων (L_b) και εξωτερικών δανείων (L^*)

2. Νοικοκυριά

$$2.1) \quad Y = wL^d + \bar{w}_G \bar{L}_G + (1 - \alpha) \pi + \bar{B}_{h,-1} + e \bar{F}_{h,-1}$$

Εισοδηματικός περιορισμός

$$2.2) \quad W = H_h + B_h/i + e F_h^*/i^* + p_a E$$

Περιορισμός πλούτου

$$2.3) \quad WG = (H_{h,-1} + B_{h,-1}/i + e F_{h,-1}^*/i^* + p_a E_{-1}) - W_{-1}$$

Κέρδη από ανατίμηση
πλούτου

$$2.4) \quad C = [(1-s) Y + \gamma (WG)] / p_c$$

Κατανάλωση (pc τιμή του
σύνθετου προϊόντος)

$$2.5) \quad S = sY - \gamma (WG)$$

Αποταμίευση

$$2.6) \quad W = W_{-1} + S$$

Πλούτος

$$2.7) \quad \ln(H_h/\bar{p}) = a \ln(Y/\bar{p}) - z_i i - z_p \bar{p}^e$$

Ζήτηση χρήματος ($\bar{p}$ κόστος
διαβίωσης)

$$2.8) \quad p_a E = g_1 (W_{-1} + S - H_h)$$

Ζήτηση φυσικού κεφαλαίου

$$\text{όπου} \quad g_1 = \psi_1 \left[\frac{1 + r - \delta + \bar{p}^e}{g_2 (1 + i) + (1 - g_2) (1 + i^{*e})} \right]^{e_1}$$

$$2.9) \quad B_h/i = g_2 (1 - g_1) (W_{-1} + S - H_h)$$

Ζήτηση εγχωρίων τίτλων

$$\text{•} \quad \text{όπου} \quad g_2 = \psi_2 \left(\frac{1 + i}{1 + i^{*e}} \right)^{e_2}$$

$$2.10) \quad e F_h^*/i^* = (1 - g_2) (1 - g_1) (W_{-1} + S - H_h)$$

Ζήτηση τίτλων εξωτερικού

$$2.11) \quad p_a = [k (p_k (1 - \delta) - p_{k,-1}) + \pi + \Delta H_f + E p_{a,-1}] / E$$

Τιμή φυσικού κεφαλαίου

$$2.12) \quad S_k = p_k (E - E_{-1})$$

Καθαρή αύξηση φυσικού
κεφαλαίου και άμεσης
χρηματοδότησης επενδύσεων

$$2.13) \quad p_c = d p (1 + t_i) + (1 - d) e \bar{p}_m (1 + t_m)$$

Τιμή καταναλωτικών αγαθών
(d μερίδιο εγχωρ. αγαθών
στη συνολική δαπάνη)

3. Δημόσιος τομέας και ισοζύγιο πληρωμών

$$3.1) \quad GR = t_1 p q^s + e \bar{p}_m t_m M + t_{dk} w + t_{df} \pi + t_s w$$

Φορολογικά έσοδα

$$3.2) \quad GE = p_c \bar{G} + \bar{W}_G \bar{L}_G + p_c \bar{I}_g + i_{-1} B_h + i_{-1}^* B_w^* e_{-1}$$

Δημόσιες δαπάνες

$$3.3) \quad GD \equiv GR - GE$$

Ελλείμμα δημοσίου

$$3.4) \quad GD = B_h / i - (B_h / i)_{-1} + e (\Delta B_w^*) + \Delta B_b$$

Χρηματοδότηση ελλείμματος

$$3.5) \quad CA = p_e^* X - \bar{p}_m^* M - i_{-1}^* [B_w^*_{-1} + L_w^*_{-1} - F_h^*_{-1}]$$

Ισοζύγιο τρεχουσών
συναλλαγών

$$3.6) \quad KA_p = \Delta L_w^* - \Delta F_h^*$$

Ισοζύγιο κίνησης
κεφαλαίων (ιδιωτικών)

4. Ισορροπία αγορών

$$4.1) \quad \text{Αγορά αγαθών}$$

$$4.1.1) \quad q^s = q^d$$

Κλασική ισορροπία

ή

ή

$$4.1.2) \quad p = (1 + m) \lambda w$$

Κεϋνσιανή ισορροπία

4.2) Αγορά εργασίας

$$4.2.1) \begin{cases} \hat{W} = \psi_0 + \psi_1 \bar{P} + \psi_2 (L_u^{-1} - L_{u,-1}^{-1}) \\ L_u = 1 - (\bar{L}_G + L^d) / \bar{L}^s \end{cases}$$

Τιμαριθμική προσαρμογή
μισθών

ή

$$4.2.2) \bar{L}^s = L^d + \bar{L}_G$$

Εύκαμπτη προσαρμογή
μισθών

4.3) Αγορά χρήματος

$$4.3.1) \Delta H_f + \Delta H_h = \Delta H + \theta e K A_p \quad i \leq i_{\max}$$

Πλήρης εκκαθ. αγοράς

ή

ή

$$4.3.2) \Delta L_b(\bar{i}) = \Delta H + \theta e K A_p - \Delta B_b \quad \bar{i} > i_{\max}$$

Πιστωτικοί περιορισμοί

4.4) Αγορά συναλλάγματος

$$4.4.1) CA + K A_p = -\Delta \bar{B}_w^*$$

Κυμαινόμενη ισοτιμία

ή

ή

$$4.4.2) -\Delta B_w^* = CA + K A_p$$

Σταθερή ισοτιμία

5. Δυναμική του υποδείγματος

$$5.1) \Delta k = I + \delta k$$

Συσσώρευση κεφαλαίου

$$5.2) \Delta L / L = n$$

Αύξηση εργατικού
δυναμικού

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

η παύλα (-) πάνω από την μεταβλητή δηλώνει εξωγενώς καθορισμένη μεταβλητή

* Ως δείκτης δηλώνει ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή εκφράζεται σε συνάλλαγμα

b Ως υποδείκτης (subscript) δηλώνει Τράπεζες

B Χρέος επιχειρήσεων

B_b Δανεισμός δημοσίου από το τραπεζικό σύστημα

B_h Δανεισμός δημοσίου από τα νοικοκυριά

B*_w Δανεισμός δημοσίου από το εξωτερικό

CA Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

d Μερίδιο εγχώριων αγαθών στη συνολική δαπάνη

e Ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία, ως δείκτης δηλώνει Προσδοκίες

E Φυσικό κεφάλαιο

F Παθητικό εξωτερικού τομέα

f Ως υποδείκτης δηλώνει Επιχειρήσεις

F*_h Δανεισμός εξωτερικού τομέα από τα νοικοκυριά

G Ως subscript δηλώνει τον Δημόσιο τομέα

g Σταθερός ρυθμός ανάπτυξης

GD Έλλειμα δημοσίου

GE Δημόσιες δαπάνες

GR Φορολογικά έσοδα

h Ως υποδείκτης δηλώνει Νοικοκυριά

H Προσφορά χρήματος

H_f Κεφάλαιο κίνησης επιχειρήσεων

H_h Χρήμα που διακρατούν τα νοικοκυριά ως κεφάλαιο κίνησης

i Επιτόκιο

$\bar{i}$ Διοικητικά καθορισμένο επιτόκιο

i_I Επιτόκιο επενδύσεων

i*_e Προσδοκώμενο επιτόκιο εξωτερικού

k Κεφάλαιο

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

ΚΑ	Ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων (ιδιωτικών)
L	Εργασία
L_b	Δανεισμός επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα
L _d	Ζήτηση εργασίας
L _G	Απασχόληση δημοσίου
L _s	Προσφορά εργασίας
L [*] _w	Δανεισμός επιχειρήσεων από το εξωτερικό
L _u	Ανεργία
M	Εισαγωγές
m	Ρυθμός περιθωρίου κέρδους (mark-up rate)
p	Επίπεδο τιμών
$\hat{p}$	Πληθωρισμός
$\hat{p}^e$	Προσδοκώμενος πληθωρισμός
$\tilde{p}$	Κόστος διαβίωσης
p _a	Τιμή φυσικού κεφαλαίου
p _c	Τιμή καταναλωτικών αγαθών
p _k	Τιμή κεφαλαιουχικών αγαθών
p _m	Τιμή Εισαγωγών
q _s	Προσφορά προϊόντος
R	Χρηματικά διαθέσιμα σε συνάλλαγμα
r	Οριακό έσοδο κεφαλαίου
S	Αποταμίευση
S _k	Καθαρή αύξηση φυσικού κεφαλαίου και άμεση χρηματοδότηση επενδύσεων
t _d	Συντελεστής άμεσης φορολογίας
t _i	Συντελεστής έμμεσης φορολογίας
t _m	Δασμοί
t _s	Συντελεστής κοινωνικής ασφάλισης
u	Βαθμός χρησιμοποίησης παραγωγικού δυναμικού

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

w	Ονομαστικός μισθός, ως subscript δηλώνει Εξωτερικό τομέα
W	Πλούτος
w_G	Μισθός δημοσίου
w/p	Πραγματικός μισθός
WG	Κέρδη από αντίμηση πλούτου
X	Εξαγωγές
Y	Εισοδηματικός περιορισμός
δ	Ρυθμός απόσβεσης
ΔB^*w	Καθαρός δανεισμός του δημοσίου από το εξωτερικό
ΔB	Χρηματοδότηση επιχειρήσεων
θ	Βαθμός ελέγχου της προσφοράς χρήματος από την Κεντρική Τράπεζα (sterilization)
π	Κέρδη
ρ	Ποσοστό αποπληρωμής παρελθόντων δανείων
ψ_1	Τιμαριθμική προσαρμογή μισθών
ψ_s	Ελαστικότητα μισθών προς ανεργία
ψ_o	Εξωγενής προσαρμογή μισθών

Πίνακας Εισροών - Εκροών 1993

	Αγροτικός Εξέργεια- Βιομηχανία		Κατα/λωτικοί Βιομηχανικοί		Ενδίδμεσοι		Εμπόριο		Μεταφορές-Επικοινωνίες
	Τομέας	Ορυχεία	τροφίμων	κλάδοι	κλάδοι	κατασκευές	Εμπόριο	Επικοινωνίες	
Αγροτικός Τομέας	14,4	0,0	310,3	50,7	3,0	0,0	75,7	0,4	
Εξέργεια-Ορυχεία	17,4	356,7	6,4	16,4	105,3	0,7	17,9	73,3	
Βιομηχανία τροφίμων	46,6	0,0	37,0	5,6	3,0	0,7	73,8	2,0	
Καταναλωτικοί βιομηχανικοί κλάδοι	3,7	6,5	4,7	203,4	13,5	32,0	76,9	5,0	
Ενδίδμεσοι βιομηχανικοί κλάδοι	46,4	146,5	1,2	15,0	264,4	137,0	7,9	49,2	
Κατασκευές	4,2	2,2	0,1	0,2	0,5	1,0	6,6	2,6	
Εμπόριο	119,1	8,5	19,1	56,6	83,5	40,7	44,8	8,4	
Μεταφορές-Επικοινωνίες	30,6	73,9	5,6	11,9	27,3	46,4	86,1	43,1	
Λοιπές υπηρεσίες	2,7	40,0	1,2	2,6	8,3	2,3	108,9	12,8	
εκ των οποίων Δημόσιο	2,4	5,3	0,0	0,1	0,1	0,9	0,0	0,0	
Συνολική ενδίδμεση Προσφορά	285,3	634,2	385,6	362,3	508,8	260,8	438,6	196,8	
Μισθοί-αμοιβές	197,4	67,6	50,0	101,1	107,5	155,1	397,5	208,8	
Εισφορές για κοινωνική ασφάλιση	0,3	14,5	8,8	17,0	18,6	34,2	73,8	46,4	
Λοιπή προστιθέμενη αξία	534,5	87,7	71,6	101,9	148,7	73,6	184,9	161,1	
Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών	732,2	169,8	130,5	220,0	274,7	262,9	662,2	416,3	
Ακαθάριστη αξία παραγωγής σε τιμές κόστους συντελεστών	1017,4	804,0	516,1	582,3	783,5	523,6	1180,7	613,0	
Καθαροί έμμεσοι φόροι	0,0	199,4	88,3	10,0	23,7	37,3	33,6	49,6	
Λαμβάνει	10,1	10,0	19,4	48,2	105,4	0,0	0,0	0,0	
Προστιθέμενη αξία τιμές αγοράς	732,2	369,1	218,8	230,0	298,4	300,1	695,8	465,9	
Ακαθάριστη αξία παραγωγής σε τιμές αγοράς	1017,4	1003,3	604,3	592,3	807,2	560,9	1184,3	662,6	
Εισαγωγές	50,4	537,2	147,1	213,3	512,6	0,0	0,0	0,0	
Συνολική προσφορά	1077,9	1551,5	770,9	853,7	1425,2	560,9	1184,3	662,6	

Πίνακας Εισοδίων-Εκροδίων 1993

	Λοιπές υπηρεσίες	εκ των οποίων Δημόσιο	Συνολική ενδίδμεση Ζήτηση	Ιδιωτική Κατανάλωση	Δημόσια Κατανάλωση	Επενδύσεις	Μεταβολή Αποθεμάτων	Εξαγωγές	Τελική Συνολική Ζήτηση
Αγροτικός Τομέας	59,6	1,9	514,1	366,5	0,0	0,0	21,9	175,4	563,8
Ενέργεια-Ορυχεία	7,2	0,3	601,3	511,7	60,2	0,0	11,0	367,3	950,2
Βιομηχανία τροφίμων	9,9	2,3	178,5	504,5	0,0	0,0	0,0	87,9	592,4
Καταναλωτικοί βιομηχανικοί κλάδοι	26,8	9,6	372,5	327,1	0,0	9,0	79,2	145,1	481,2
Ενδίδμετοι βιομηχανικοί κλάδοι	15,7	4,4	683,4	156,5	0,0	344,5	79,2	161,6	741,8
Κατασκευές	35,0	16,8	52,5	33,7	0,0	486,3	-11,6	0,0	508,4
Εμπόριο	32,8	6,1	413,5	627,9	0,0	40,5	10,9	10,6	780,9
Μεταφορές-Επικοινωνίες	28,6	20,1	353,5	159,8	0,0	0,0	0,0	149,3	309,1
Λοιπές υπηρεσίες	45,8	4,8	224,6	394,2	826,1	0,0	0,0	13,2	1233,6
εκ των οποίων Δημόσιο	1,0	0,0	9,8	82,4	729,6	0,0	-434,2	4,8	382,7
Συνολική ενδίδμεση Προσφορά	261,5	66,2	3393,8	3081,9	886,3	880,4	111,4	1201,4	6161,5
Μισθοί-αμοιβές	794,0	321,6	2078,9						
Εισφορές για κοινωνική ασφάλιση	40,4	9,5	260,0						
Λοιπή προστιθέμενη αξία	323,1	-4,8	1687,0						
Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών	1157,5	326,3	4025,9						
Ακαθάριστη αξία παραγωγής σε τιμές κόστους συντι	1419,0	392,5	7419,7						
Κάθετοι έμμεσοι φόροι	39,2	0,0	481,0						
Δασμοί	0,0	0,0	193,0						
Προστιθέμενη αξία τιμές αγοράς	1196,7	32,3	4506,8						
Ακαθάριστη αξία παραγωγής σε τιμές αγοράς	1458,2	392,5	7900,7						
Εισαγωγές	0,0	0,0	1460,5						
Συνολική προσφορά	1458,2	392,5	9555,3						

9 Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bourguignon F., Branson W. & J. De Melo (1989), *Macroeconomic adjustment and income distribution: a macro-micro simulation*.
- Christodoulakis, N., Kalvytis, S. (1998). "A four sector macroeconomic model for Greece and the evaluation of the community support framework 1994-1999", *Journal of Economic and Financial modeling*.
- Γιώτη-Παπαδάκη, Ο., *Οικονομική Γεωγραφία των Περιφερειών του Στόχου 1*, Σημειώσεις διδασκαλίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Ζόνζηλος Ν., Λώλος Σ. (1993). *Πλαίσιο αξιολόγησης της Οικονομικής Πολιτικής στην Ελλάδα κατά την δεκαετία του 1990*, σελ. 5-10. Ερευνητικό δοκίμιο, Τράπεζα της Ελλάδος.
- Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994), Απόφαση της Επιτροπής της 13 Ιουλίου 1994, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Lolos, S., (1998), "Success and failure of economic policies: The experience of Greece and Portugal", *Comparative Economics Studies*.
- Lolos, S., Zonzilos, N. (1992). *Evaluation of the impact of CSF on the Greek economy*, Report for the European Commission.
- Lolos, S., Zonzilos, N. (1994). "The impact of European structural funds on the development of Greek economy", *Journal of Economic and Financial Modeling*, Summer.
- Μαραβέγιας, Ν., Τσινισιζέλης, Μ. (1995). *Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ - Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές πτυχές*, Θεμέλιο, Αθήνα.
- OECD (1998), *Economic survey of Greece 1997/1998*, OECD, Paris .

- Παπαδασκαλόπουλος, Α. Δ. (1995). *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης, Μέτρηση Περιφερειακών ανισοτήτων, Παπαζήσης, Αθήνα.*
- *Τράπεζα Ελλάδος* (Έτη 1989-1998), *Ετήσια Έκθεση του Διοικητή, Τράπεζα της Ελλάδος.*
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (Έτη 1993-1998), *Εθνικός Προϋπολογισμός, Εισηγητική Έκθεση Υπουργού Οικονομικών.*
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1998), *Μετοχοποιήσεις και Ιδιωτικοποιήσεις Οργανισμών και Επιχειρήσεων του Δημοσίου, Δελτίο Τύπου - Αθήνα, 13 Μαΐου, Γραφείο τύπου και δημοσίων σχέσεων.*

